

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Nepilna laika studijas

Pirmsskolas izglītības skolotājs

KRISTĪNE KORTENKO

**Vecāku priekšstati par bērnu audzināšanu pirmsskolas
bērnu izglītības iestādēs dažāda vecuma bērnu grupās**

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs:

Profesore

Darba vadītājs

Dr.Psych.

Grāds

Guna Svence

Vārds, Uzvārds

Paraksts

RĪGA

2022

Saturs

Ievads	5
1. Teorētiskā daļa	8
1.1 Termini	8
1.2 Vecāku priekšstati par bērnu audzināšanu	9
1.3 Audzināšanas pieejas.....	12
1.4 Vecāku priekšstati par sevi kā vecāku.....	16
2. Metode	19
2.1 Pētījuma dalībnieki.....	19
2.2 Pētījuma instrumenti	19
2.3 Procedūra.....	20
2.4 Datu apstrāde un analīze	20
3. Rezultāti	21
4. Iegūto pētījuma rezultātu analīze	37
Secinājumi.....	40
Priekšlikumi	41
Izmantotā literatūra un informācijas avoti	42

Anotācija latviešu valodā

Pētījuma mērķis bija izpētīt, kādi ir vecāku priekšstati par sevi kā vecāku un kādas audzināšanas metodes vecāki izmanto, audzinot savas atvases. Pētījumā piedalījās 85 respondenti. Respondenti aizpildīja internetā anketu "Vecāku priekšstati par sevi kā vecāku", kuras autori ir *Svence & Kortenko, 2022*. Aptauja sastāv no 5 apakšskatām, "es vecāks", "es kā vecāks mācos", "ideālais vecāks nozīmē", "metodes", "mani kā vecāku uzslavas veidi." Pētījuma rezultāti atklāj, ka izdarot secinājumus, var teikt, ka vecāki priekšroku dod autoritatīvajam audzināšanas stilam. To ļoti labi parādīja apgalvojumi uz kuriem vecāki atbildot, ielika augstāko vērtējumu. Šie apgalvojumi atbilst autoritatīvajam stilam: bieži sarunājos ar savu bērnu (4.22), bieži slavēju savu bērnu (4.12), kā uzslavas veidu izmantoju vārdisku uzslavu (4.22), esmu prasīga pret savu bērnu (3.64), esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to (4.48), esmu vecāks, kurš izceļ un slavē savas bērna spējas (3.94), vienmēr sekoju sava bērna vajadzībām (4.10), audzinu savus bērnus uz pozitīva piemēra pamata (3.98) un komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīlumu un empātiju (4.17). Šie visi augstākminētie apgalvojumi raksturo autoritatīvo audzināšanas stilu.

Atslēgvārdi : Priekšstati, vecāku priekšstati, pedagoģiskais paņēmiens

Summary

The aim of the study was to find out what parents' perceptions of themselves as parents are and what parenting methods they use to raise their offspring. 85 respondents participated in the study. The respondents filled in the online questionnaire "Parents' perceptions of themselves as a parent", the authors of the questionnaire are Svence & Kortenko, 2022. The survey consists of 5 subscales, "I study as a parent", "more interesting", "Types of praise for me as a parent."

The results of the study reveal that parents prefer an authoritative parenting style. This was very well shown by the statements to which the parents gave the highest rating. These statements are in line with the authoritative style: I often talk to my child (4.22), I often praise my child (4.12), I use verbal praise as a form of praise (4.22), I am demanding of my child (3.64), I am a parent who loves or caresses my child (4.48), I am a parent who emphasizes and praises my child's abilities (3.94), I always follow my child's needs (4.10), I raise my children on the basis of a positive example (3.98) and in communication with my children's love and empathy (4.17). All the above statements characterize an authoritative style of upbringing.

Keywords: Notions, parents' notions, pedagogical technique

Ievads

Vecāki kļūdās audzināšanas darbā ne jau tāpēc, ka nemīl savus bērnus, bet gan tāpēc, ka tobrīd vienkārši nezina citu rīcības veidu. Vissvarīgākā audzināšanas daļa ir mīlestība un bērnu atbalstam veltīts laiks un enerģija. Lai arī mīlestība ir vissvarīgākais nosacījums, ar to vien nepietiek. Ja vecāki nesaprot savu bērnu unikālās vajadzības, viņi nespēj dot to, kas bērnam nepieciešams mūsdienās. Vecāki parasti dāvā mīlestību, taču ne vienmēr tā nāk par labu bērna attīstībai. (Dewar, 2010)

Daži vecāki vēlas vairāk laika kopā ar bērniem. Tomēr vecāku vēlmes nepiepildās, jo tie nezina, ko īsti darīt, vai arī bērni šos pūliņus nenovērtē un atsaka. Daudzi vecāki mēģina parunāties ar savām atvasēm, taču bērni noslēdzas sevī un klusē. Vecāki cenšas, bet nemāk panākt atklātību no bērna puses. Daži nemaz nevēlas uz bērniem kliegt, tos sist, vai kā citādi sodīt, taču viņi nezina kā citādi tikt galā. Lai varētu atteikties no vecajām audzināšanas metodēm, to vietā jāievieš jaunas. (Sharma, 2003)

Vispirms vajag zināt, kas bērnam ir vajadzīgs. Iemācīties klausīties tā, lai bērni vēlētos ar vecākiem runāt. Iemācīties palūgt tā, lai bērni labprāt atsauktos. Iemācīties bērniem dot arvien vairāk brīvības, tomēr saglabājot kontroli pār situāciju – gala vārds ir vecākiem. Tikai pēc šādu iemaņu apgūšanas vecāki spēs atteikties no vecajām – spēka un varas – metodēm. (Špera, 2005)

Izmantojot jaunās iemaņas, tas ir, apzinoties sava bērna vecumposma īpatnības un spējas, jebkura vecuma bērni kļūst atsaucīgi. Bērni ir elastīgi un piemēroties spējīgi, ja viņiem pareizi tiek sniegts gādīgs atbalsts. Mūsu bērnu problēmas rodas mājās, kur arī tās ir vajadzīgs risināt. (Крайг, 2000)

Bērna gribas attīstīšana, nevis tās laušana, ir pamats pašapziņas, atsaucības un līdzjūtības veicināšanai bērnos. Pozitīvās audzināšanas mērķis ir izveidot stipras gribas, atsaucīgus, kā arī iejūtīgus bērnus. Bērni ieklausās vecākos, kad vecāki iemācās ieklausīties savos bērnos. (Sharma, 2003)

Mūsdienās vecāki var veltīt audzināšanai tik maz laika kā nekad agrāk, tāpēc viņiem katrā ziņā jāsaprot, kas ir vissvarīgākais bērniem. Izprotot bērna vajadzības, vecāki dabiskā kārtā tiek rosināti pavadīt vairāk laika ar savām atvasēm. Nonākot stresa situācijā, pieaugušie bieži vien veltī laiku tām darbībām, kuras, viņaprāt, ir nepieciešamas un paveicamas. Sievietes parasti jūtas daudzo pienākumu pārņemtas, vīrieši galvenokārt koncentrējas tam, ko viņi var izdarīt. Ja tēvi nezina, ko var pasākt

savu bērnu labā, viņi parasti nedara neko. Ja mātes nezina, kas bērniem īsti vajadzīgs, viņas nereti priekšplānā izvirza citus jautājumus. (Tremblay, 2011)

Kad vecāki saprot, kas viņu bērniem patiešām vajadzīgs, viņi vairs tik ļoti necenšas pelnīt naudu materiālām vērtībām, bet gan mēģina izbrīvēt laiku ģimenei pēc būtības. (Casas, 2014)

Saskaņā ar kompetenču pieeju mācību saturā, Latvijas izglītības iestādēs, sākot no pirmsskolas, sistemātiski tiek ieviests izglītības saturs un pieeja mācīšanai, kā rezultātā skolēni gūtu dzīvei mūsdienās nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes. (Skola2030, 2019) Balstoties uz šo paradigmu, vecāki var atbalstīt bērnu un viņa mācīšanos šādos veidos:

- Interesēties par to, ko bērns mācās, pārrunāt to savā starpā
- Veidot labas sadarbības attiecības ar skolotājiem
- Atbalstīt un veidot bērna patstāvību
- Atbalstīt bērna intereses un jautājumus
- Mērķtiecīgi pavadīt laiku kopā ar bērnu
- Izmantot ikdienas situācijas, lai mācītos
- Modelēt pozitīvu uzvedību, zinātkāri un pozitīvu attieksmi pret mācīšanos (Crisp, 2007)

Pētījuma objekts – Problēma par bērnu audzināšanas priekšstatiem dažādu vecāku grupās, saistot tos ar noteiktu vecāku audzināšanas stilu

Pētījuma priekšmets – vecāku priekšstati

Mērķis – izpētīt vecāku kompetenci bērnu audzināšanā, kādi ir vecāku priekšstati par bērnu audzināšanu

Pētījuma jautājums:

Kādi ir izlases vecāku priekšstati par sevi kā vecāku?

Pētījuma uzdevumi :

1. Teorētiski raksturot audzināšanas stilus;
2. Analizēt pētījumus par audzināšanas stiliem;
3. Izpētīt, kādi ir vecāku priekšstati par sevi kā vecāku;
4. Izveidot aptauju un uzzināt, kādas pēc vecāku domām ir piemērotākās audzināšanas metodes;
5. Novērtēt vecāku kompetenci bērnu audzināšanā, salīdzinot ar vecāku audzināšanas stiliem;
6. Apkopot un analizēt iegūtos rezultātus, izstrādāt secinājumus.

Pētīšanas metodes:

Teorētiskā : Pedagoģiskās un psiholoģiskās literatūras analīze.

Empīriskās :

1. Aptauja „Vecāku priekšstati par sevi kā vecāku” (Svence & Kortenko, 2022)
2. Iegūto rezultātu analīze

Pētījuma bāze :

Pētījumā piedalās dažāda vecuma pirmsskolas bērnu vecāki.

1. Teorētiskā daļa

1.1 Termini

Vecāku priekšstati par bērnu audzināšanu ir daudz un dažādi.

Pētnieki, Ričards Krisps (Richards J. Crisp) un Rianons Tērnors (Rhiannon N. Turner), kuri kopīgi izdevuši grāmatu sociālās psiholoģijas jomā (Essential Social Psychology, 2007) ir definējuši kritērijus, kuri formē indivīda nostādnes, priekšstatus un attieksmes. Piemēram, *Pilnīgs pakļaušanas efekts* (Zajonc, 1968, kā minēts, Essential Social psychology, 2007), kad novērojama tendence veidot pozitīvas izjūtas pret objektiem un indivīdiem, ar kuriem ir bijis biežāks sakars - šajā gadījumā priekšstati par bērnu audzināšanas pieeju varētu formēties pēc dzīvē piedzīvotās pieredzes, redzētajiem modeļiem – tie tiek atpazīti un tādējādi pozitīvāk novērtēti.

Vecāku priekšstati, kas attiecas uz bērnu audzināšanu un izglītošanu, ir lielā mērā atkarīgi no vecāku dzimuma un izglītības līmeņa. Jo augstāks izglītības līmenis, jo progresīvāki uzskati un attieksmes attiecībā uz audzināšanu un izglītošanu. Zināšanas, mācīšanās pieredze, vide kurā notiek mācīšanās – ietver modernākus konceptus (Olivaria, Wahn, Kassotahic, Antonopoulouc & Confalonieria, 2015).

Priekšstati – Mums, kā jau cilvēkiem, ir daudz dažādu priekšstatu pašiem par sevi, citiem un uzvedību. Diemžēl tie ne vienmēr atbilst realitātei, taču tik un tā šie priekšstati bieži un būtiski ietekmē mūsu attieksmi un izturēšanos pret cilvēkiem ikdienas dzīvē (Hejslkovs – Elvēns, 2017).

Audzināšanas metodes

Vecāku audzināšana ir sarežģīta darbība, kas ietver daudzas specifiskas uzvedības, kas darbojas individuāli un kopā, lai ietekmētu bērna rezultātus. Audzināšanas stils ir veids kā audzināt bērnu ar īpašu pieeju (Baumrind, 1991).

Audzināšanas stili veido emocionālo klimatu, kurā vecāki audzina savus bērnus (Darling, Steinberg, 1993).

Vecāku audzināšanas stils tiek definēts kā globāls vecāku attieksmju un audzināšanas prakses modeļu komplekts, kas rada emocionālo klimatu vecāku - bērnu attiecībās (Darling & Steinberg, 1993).

Audzināšanas stils ir spēcīgs vecāku darbības rādītājs, kas paredz bērna labklājību (Baumrind & Black, 1967), kas darbojas kā starpnieks starp bērnu un vecāku, ir psihosociālo rezultātu noteicējs (Darling & Steinberg, 1993).

1.2 Vecāku priekšstati par bērnu audzināšanu

Pētnieki, Rianons Tērners (Rhiannon N. Turner) un Ričards Krisps (Richards J. Crisp) kopīgi izdevuši grāmatu sociālās psiholoģijas jomā (Essential Social Psychology, 2007), kurā ir definēti kritēriji, kuri formē indivīda nostādnes, priekšstatus un attieksmes. Piemēram, *Pilnīgs pakļaušanas efekts* (Zajonc, 1968, kā minēts, Essential Social psychology, 2007), kad novērojama tendence veidot pozitīvas izjūtas pret objektiem un indivīdiem, ar kuriem ir bijis biežāks sakars - šajā gadījumā priekšstati par bērnu audzināšanas pieeju varētu formēties pēc dzīvē piedzīvotās pieredzes, redzētajiem modeļiem – tie tiek atpazīti un tādējādi pozitīvāk novērtēti.

Sevis uztveres teorija (Bem, 1964, kā minēts, Crisp & Turner, 2007) skaidro, ka mēs savus priekšstatus un attieksmes no uzvedības katrs pats novērojam sevī.

Svarīgs faktors ir arī *partneru priekšstati* par to, kuram no vecākiem vairāk būtu jāiesaistās audzināšanas procesos – tēvam vai mātei. Un ļoti bieži māte uzskata, ka vislabākās audzināšanas funkcijas spēj veikt tieši viņa pati. (Sarya & Turnipa, 2014).

Sadarbība bērnu audzināšanas pasākumos ir ideāls audzināšanas tēls, tomēr to ir grūti īstenot. Piemēram, sadarbība ir grūtāka, jo māte uzskata, ka viņa ir spējīgāka audzināt bērnu nekā tēvs (Tremblay and Pierce, 2011).

Dzimumu lomu sadalījumu kā svarīgu faktoru vecāku priekšstatu veidošanai saistībā ar katra partnera lomu ģimenē apstiprina pētniece Hufmane un viņas kolēģi. (Huffman, Olson, O’Gara, & King, 2013). Viņi secina, ka, tad, kad mainās tradicionālās dzimuma lomas, tad vīrieša loma arī vairs neaprobežojas tikai ar ģimenes finansiālo nodrošināšanu un panākumiem darbā.. Notiekot pārmaiņām ekonomikā, tās ir izmainījušas šo vīrieša lomu un tās liek vairāk pievērsties pienākumiem, kurus pieņemts, ka tie ietilpst mātes jomā. Ir arī citi svarīgi faktori, kas ietekmē vecāku priekšstatu par bērnu audzināšanu, kā, piemēram, ekonomiskais un kultūras faktors.

Stereotipiskā domāšana tas ir kaut kāds noturīgs tēls, forma attiecībā pret dažādām dzīves izpausmēm. Tā parāda noteiktas vadlīnijas bērnu audzināšanā, bet izglītības līmenim augot, tā mazinās. (Bjornholt, 2011). Ļoti bieži atbildība audzinot bērnus, ietekmē to audzināšanā. Pēc tēvu domām sievietēm, kas ir mātes, tām meitām ir jāpilda sievišķā loma, kā arī emociju prasmes, bet tajā pašā laikā tēvu uzdevums ir finansiāli nodrošināt savu ģimeni. (Smith & Beaujot, 1993). Bieži vecāku priekšstatu veidošanos ietekmē viņu pašu bērnības pieredze, piemēram, kāda bērnības trauma vai bērnības pieredze (Bjornholt, 2011).

Asociatīvo mācīšanos var definēt kā mācīšanās veidu, kurā uzvedība ir saistīta ar jaunu stimulu. Tas uzsver, ka mūsu idejas un pieredze ir saistītas un tās nevar atsaukt atsevišķi. Vecāku attieksme pret bērnu audzināšanas pieejām var ietekmēt dzīvē pēc piedzīvotās pieredzes un piemēriem (Crisp & Turner, 2007).

Vecāku priekšstati, kas attiecas uz bērnu audzināšanu un izglītošanu, ir lielā mērā atkarīgi no izglītības līmeņa un to, kāds ir vecāku dzimums. Ja vecākiem ir augstāks izglītības līmenis, tad tiem ir progresīvāki uzskati un attieksmes attiecībā uz izglītošanu un audzināšanu. Pēc zinātnieku domām, mācīšanās pieredze, zināšanas, vide kurā notiek mācīšanās – ietver modernākus konceptus (Olivaria, Wahn, Kassotahic, Antonopoulou & Confaloniera, 2015).

Vecākiem ir pienākums rūpēties par bērniem jau kopš bērna dzīves sākuma. Tomēr dažās *kopienās* atbildība par bērnu audzināšanu ir saistīta tikai ar mātēm. Tēva loma bērnu audzināšanā tiek uzskatīta par “*neparastu*”, tāpēc tēvs ir tikai aizstājējs, ja mātes nav klāt (Deutsch, 2001).

Bērnu audzināšanā tiek izcelta vīriešu pieeja audzināšanā, īpaši, ja bērns ir vīriešu kārtas pārstāvis. Vecāki, mamma un tētis, kuriem ir tradicionālas attieksmes un uzskati, kā jāaudzina bērni un tie jāizglīto, vecāki pieprasa un vēlas, ka viņi tiks uztverti, kā “autoritāte” ģimenē (Tocu, 2014).

Vecāku priekšstati vēlāk formējas audzināšanas pieejās. Lielā mērā audzināšanas pieeja un uzskati būs saistīti ar sociālo reprezentāciju, ko cilvēks vēlas nest. “Reprezentācija” ir arī process – kurā ir visa iegūtā procesu informācija, saistību sistēma.

Runājot kopumā par vecāku priekšstatiem, tad bērnu audzināšana ir atkarīga no dzimuma, tēvs vai māte, kā arī no viņu izglītības līmeņa. Tēviem ir tradicionālāki uzskati, audzinot savas atvases. Vecāki, kuriem ir augstākā izglītība, bērnu audzināšanā izmanto iedarbīgākas metodes un progresīvāka audzināšanas pieejas, salīdzinot ar vecākiem, kuriem ir vidējā vai profesionālā izglītība (Sharma, 2003).

Ir veikti vairāki pētījumi par bērnu audzināšanu.

Ģimenes mainīgais lielums bērna un vecāku attiecībās ir vecāku socializācija. Kontroles – uzspiešanas un iesaistīšanas – akceptēšanas dimensijas ir identificētas kā raksturīgas vecāku audzināšanas stilam.

Iesaistīšanās - pieņemšanas dimensija tiek definēta kā pakāpe, kādā vecāki ir emocionāli iesaistīti savu bērnu izglītošanā, piedāvājot viņiem mīlestību un atbalstu, kā arī izmantojot dialogu un pozitīvu komunikāciju. Kontroles un uzspiešanas dimensija attiecas uz pakāpi, kādā vecāki rīkojas stingri un negatīvi, lai ierobežotu un regulētu savu bērnu uzvedību ar savu autoritāti (Fuentes, Garcia, 2015).

Pētījumi par saistību starp dažādiem audzināšanas stiliem un psihosociālo pielāgošanos bērniībā atklāj zināmas pretrunas attiecībā uz šo audzināšanas stilu ietekmi uz bērnu psihosociālo labklājību un uzvedības pielāgošanos (Garcia, Gracia 2010, White, 2012).

Īpaši *anglosakšu* kultūrā daudzi autori ir novērojuši, ka autoritatīvs vecāku stils ir saistīts ar bērnu labāku psihosociālo kompetenci, akadēmisko kompetenci un mazāk internalizētu stresu un problēmu uzvedību (Steinberg 1994, Baumrind 1991).

Tomēr, ja rezultāti attiecas uz Spānijas iedzīvotājiem un dažādām Eiropas un Latīņamerikas valstīm, šādas vienprātības nav, un daži pētījumi, piemēram, anglosakšu pētījumi norāda uz autoritatīvu audzināšanas stilu kā visizdevīgāko. Šajos pētījumos autoritatīvs stils ir saistīts ar labāku psiholoģisko pielāgošanos un noturību (Gómez-Ortiz, Del Rey 2015). Turklāt autoritatīvs stils ir mazāk saistīts ar iebiedēšanu, fizisku un verbālu agresīvu uzvedību (Casas, Del Rey 2014). Tā kā citi jaunākie pētījumi liecina, ka iecietīgs vecāku stils ir mazāk saistīts ar naidīgumu (Aymerich, Musitu, 2018) un iebiedēšanu (Martinez, Murgui 2019), un iegūst labākus rezultātus psiholoģiskajā pielāgošanā (Fuentes, Garcia, 2015), socializācijā (Serra, Zacaes 2018) un pašcieņā. (Martinez, Murgui 2019).

Ir veikti arī pētījumi par vecāku stresa saistību ar bērnu audzināšanas metodēm. Tās identificē riska faktorus, kā rezultātā var veidot negatīvu attieksmi pret bērnu (Stith et al., 2009). Viens no riska faktoriem ir nesaskaņas laulāto starpā un audzināšanas problēmas. Tas negatīvi ietekmē, ja vecāki vēlas izmantot pozitīvas audzināšanas stratēģijas (Coln, Jordan, & Mercer, 2013; Liu & Wang, 2015).

Pētījumos noskaidrots, ka fiziski agresīvi vecāki ir tie, kuriem ir zems izglītības, un ienākumu līmenis, kā arī tie, kuri biežāk ir bezdarbnieku statusā, salīdzinājumā ar

tiem vecākiem, kuri nav agresīvi savās audzināšanas metodēs pret bērniem (Mercer, 2013).

1.3 Audzināšanas pieejas

Mūsdienās, 21.gadsimtā vēl joprojām aktuāls ir jautājums par bērnu audzināšanu, ar to saistītām idejām, pieejām, stiliem un uzskatiem. Daudzos pētījumos, dažādās izlasēs konstatētas saistības starp vecāku audzināšanas pieejām un dažādiem faktoriem, kas saistīti ar viņu priekšstatiem par bērnu audzināšanas pieejām. Pētījumi parāda, cik ļoti vecāku uzskati par bērnu audzināšanu, audzināšanas stila izvēli ir atšķirīgi saistībā ar valsti, kultūru, ekonomiku, vecāku vecumu, socioekonomisko stāvokli, un dažādiem citiem faktoriem (Olivaria, Wahn, Kassotahic, Antonopoulou & Confalonieria, 2015).

Audzināšanas pieejas tiek attiecinātas uz vecāku attieksmēm un uzvedību. Tās raksturo viņu mijiedarbību ar bērnu, un tas ir saistīts ar bērna socializācijas mērķi un saturu (Darling & Steinberg, 1993).

Viens no pirmajiem ietekmīgākajiem darbiem bērnu audzināšanas pieeju izpētē ir attīstības psiholoģes Diānas Baumrindas izstrādātais modelis (Baumrind, 1966). Baumrinda ir izšķīrusi trīs bērnu audzināšanas stilus: autoritatīvo, autoritāro un pieļaujošo. (*skatīt. 1. attēlu*). Pēc kāda laika, divi sociālās attīstības pētnieki Eleonora Makobija un Džons Martins (Maccoby & Martin, 1983) papildināja psiholoģes Diānas Baumrindas piedāvāto modeli ar divām dimensijām: vecāku siltums un atsaucība, kurā ļoti labi atspoguļo vecāku spēju sniegt bērnam vajadzīgo atbalstu, apmierināt un pamanīt viņa emocionālās vajadzības, kā arī cik daudz vecāki spēj vadīt bērna uzvedību, spēju konfrontēties ar bērna nepaklausību un īstenot konsekventu disciplīnu.

Autoritārais audzināšanas stils tiek raksturots ar ļoti augstu kontroles līmeni un ļoti zemu atsaucības līmeni. Vecāki nosaka stingras normas, kas, savukārt, netiek pārrunātas, bet vecāki pieprasa arī bērna pakļaušanos. Autoritāram audzināšanas stilam raksturīga fiziska kontrole – miesas sodi. Netiek respektēta bērna autonomija (Baumrind, 1966).

Pieļaujošais audzināšanas stils ir ar augstu vecāka atsaucības līmeni, bet ar zemu kontroles līmeni. Vecāks cenšas skaidrot normas un noteikumus, bet vecāks nav konsekvents šo normu ievērošanas prasībās, lai gan izskaidro normas prasības, bet tajā pašā laikā nekonfliktē ar bērnu un vecāks neizmanto disciplinējošas tehnikas. Vecāks,

ja vēlas panākt savus audzināšanas mērķus, tas var būt manipulējošs (Baumrind, 1966). Bērnām ir maz pienākumu, tam ir pašam ļauts regulēt savas aktivitātes. Bērnām tiek dota brīvība, taču šī brīvība ir bezatbildīga. Diāna Baumrinda norāda, ka bērna attīstībai ir nepieciešama vecāku iejaukšanās, ja bērns pārkāpj robežas un neievēro uzvedības normas. Tā nevar notikt automātiski bez vecāku vadības. Baumrinda uzskata, ka pieļaujot vecāki neveda bērna attīstību un atstāj viņa paša ziņā pašregulācijas spēju attīstību, tādējādi neaizsargājot bērnu no nevēlama rezultāta – trauksmes attīstības un sociālās uzvedības traucējuma. (Baumrind, 1966; 1996).

Autoritatīvo audzināšanas stilu raksturo augsts vecāka atsauces līmenis un augsts kontroles līmenis. Vecāki bērnam nosaka un izskaidro uzvedības normas un stingras robežas, tiek pieprasīta uzvedība, kas veicina bērna attīstību, kompetenci, morāla rakstura izveidi un pieaugšanu (Baumrind, 1966).

Saskaņā ar pētījumiem visefektīvākais stils var būt autoritatīva audzināšana, kurai nepieciešams visvairāk laika un vecāku enerģijas. Varētu būt, ka vecākiem, kuri dzīvo stresa apstākļos, piemēram, nevar finansiāli uzturēt savus bērnus, kuriem ir mazāka iespēja izturēties pret bērniem autoritatīvi, šie vecāki vairāk izmantos mazāk efektīvu bērnu audzināšanas praksi. Savukārt, vecāki, kuriem ir augstāks sociāli – ekonomiskais statuss, tie biežāk izvēlas demokrātisku un uz bērnu vērstu audzināšanas stilu (tātad autoritatīvo). Tas ir pretstatā autoritārajam audzināšanas stilam, kas izteikti raksturīgs ģimenēm, kurām ir zemāks sociālekonomiskais stāvoklis. Šai tendencei ir ļoti liela ietekme uz nākotni, tā veicina nabadzīgo ģimeņu sistēmisko nevienlīdzību (Tashjian, 2018).

Ir divi vecāku audzināšanas veidi: demokrātiskais un kontrolējošais stils.

Demokrātiskajam stilam raksturīgi šādi parametri: augsta verbālās komunikācijas pakāpe starp vecākiem un bērniem, bērnu iesaistīšana ģimenes problēmu apspriešanā, bērna panākumi, kad vecāki vienmēr ir gatavi palīdzēt, vēlme mazināt subjektivitāti.

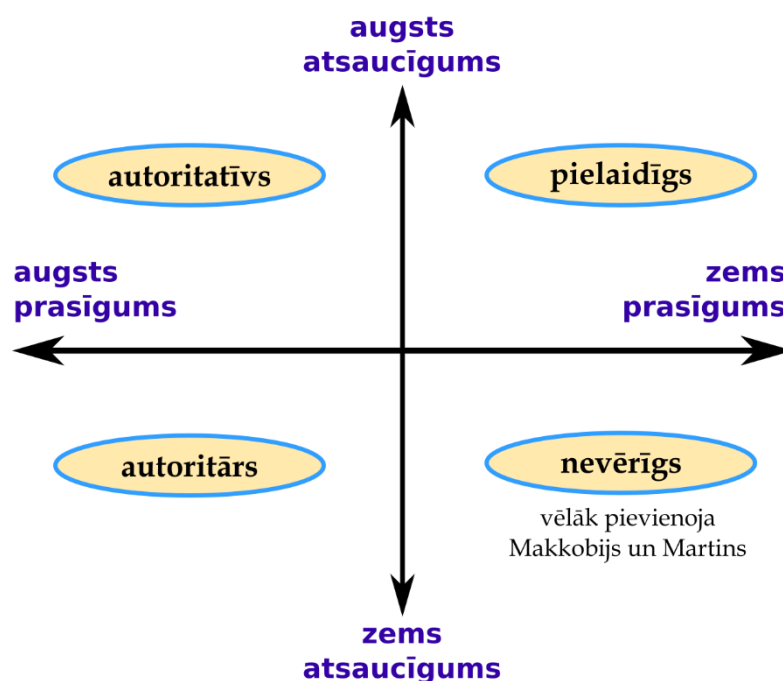
Kontrolējošais stils nozīmē būtiskus ierobežojumus bērna uzvedībā, ja starp vecākiem un bērniem nav domstarpību par disciplinārajiem pasākumiem, bērnam ir skaidri jāsaprot ierobežojumu nozīme. Vecāku prasības var būt diezgan stingras, taču tās bērnam tiek izvirzītas konsekventi un pastāvīgi, un bērns tās atzīst par taisnīgām un pamatotām. (Craig, 2000).

Pārmērīgas koncentrēšanās uz bērnu ietver šādas vecāku idejas par audzināšanu:

1. Bērna pasargāšana no grūtībām;
2. Bērna gribas apspiešana;
3. Bailes nodarīt pāri bērnam;
4. Bērna atkarība no mātes;
5. Agresivitātes nomākšana;
6. Uzmācīgi vecāki;
7. Attīstības paātrināšana (Посысоева, 2004).

1. Attēls. Baumrindas 3 audzināšanas stilu modelis

Baumrindas 3 audzināšanas stilu modelis

Vecāku audzināšanas stilu modelim ir divas asis. Katra ass attēlo vienu no Baumrindas vecāku stila izpausmēm, kas vienā galā ir “augsta”, bet otrā – “zema”. Šīs divas asis- *prasības/kontrole* un *atsaucība/siltums* kopā veido četrus kvadrantus, kuros ir izvietoti katrs audzināšanas stils:

- Autoritatīvs audzināšanas stils ir ļoti prasīgs un arī atsaucīgs (tas ir novietots augšējā kreisajā stūrī).
- Pieļaujotais audzināšanas stils ir ļoti atsaucīgs, bet tajā ir zems prasīgums (tas atrodas augšējā labajā stūrī).
- Autoritārais audzināšanas stils ir augsts arī prasībās, bet tajā ir zems atsaucības līmenis (tas ir novietots apakšējā kreisajā stūrī).
- Nevērīgajam vecāku audzināšanas stilam ir gan zema atsaucība, gan prasības (tas atrodas apakšējā labajā stūrī) (Baumrind, 1967).

2. Attēls. Baumrindas audzināšanas stila teorijas ilustrācija (1967)

Baumrindas teorija par audzināšanas stiliem ir attēlota 2. attēlā.

Diāna Baumrinda pirmo reizi iepazīstina ar savu teoriju par audzināšanas stiliem 1967. gadā, aplūkojot teoriju no psihologa perspektīvas. Šī teorija sākotnēji iezīmēja divas būtiskas dimensijas vecāku audzināšanas stilu izpratnē: (1) kontrole un (2) siltums (Baumrind, 1967).

Prasīguma dimensija attiecas uz kontroles aspektu, kur šajā aspektā slēpjas katra veida audzināšanas stila unikalitāte, kontroles aspekts koncentrējas uz vecāku prasīgumu un iesaistes pakāpi bērnu attīstībā un sasniegumos (Steinberg, 1993). No

otras puses, siltuma aspekts vairāk ir saistīts ar vecāku atsaucību pret savu bērnu interesēm un vajadzībām (Dewar, 2010).

Ar katru gadu pieaug izpratne par normatīvām vecāku – bērnu attiecībām. Vecāku emocionālais siltums ir ļoti būtisks faktors, un ir grūti prognozēt, kādu iespaidu uz to atstāj emocionālā intelekta faktors. Geidžs un Berliners (Gage, & Berliner), pētot bērnu izziņas spējas norāda, ka šobrīd nav skaidrs, vai daži vecāku uzvedības veidi ir cēlonis to saistībai ar bērnu kognitīvi - intelektuālo attīstību (Geidžs, Berliners, 1999).

Ir veikti pētījumi par mātes verbālā intelekta saistību ar sirsnīgu, atsaucīgu audzināšanu (Bornstein et al., 1996; Whiteside-Mansell et al., 1996). Bērniem, kuriem ir vājas zināšanas par emocijām vai vājas kognitīvas spējas, ir biežākas emocionālās un uzvedības problēmas (Fine et al., 2003; Cook et al., 1994; Kusche Cook & Greenberg, 1997).

Ir pētīti faktori, kas nosaka individuālās atšķirības bērnu emociju kompetencē (Bennet, Bendersky & Lewis, 2005). Pētījumā autori norāda, ka vecāku audzināšanai ir saistība ar bērnu izpratni par emocijām. Pirmsskolas vecuma bērniem, kuru vecāki ir atbildīgi, spēj emocionāli paust savas jūtas un tiem ir zemāks skumju un dusmu līmenis, ir lielākas emociju prasmes (Garner et al., 1994; Halberstadt, Crisp & Eaton, 1999). Ir arī pretēji- ja vecāks bieži pauž intensīvas negatīvas jūtas, tas var radīt bērnu distresu, kas, savukārt, ietekmē emocionālās prasmes (Denham, 1998).

Emocionālais intelekts ir jauns koncepts un vēl nav pietiekami daudz pētījumu par to, kāda ir saistība starp emocionālo intelektu un vecāku audzināšanas pieejām. Individu spējas regulēt emocijas ir atšķirīgas, un pētnieki cenšas noskaidrot, kādi iemesli ir par pamatu tam, ka kādam izdodas atrast veiksmīgāku veidu emociju regulācijai kā citiem. Spēja regulēt emocijas, lai sasniegtu sev vēlamu emocionālo stāvokli un adaptīvu rezultātu, rada cilvēka emocionālo pieredzi. Šī ir nozīmīga emocionālo intelektu raksturojoša spēja (Schutte, Malouff, Bobik, Coston, Greeson, Jedlicka, Rhodes & Wendorf, 2001).

1.4 Vecāku priekšstati par sevi kā vecāku

Vecāku kompetences izjūta tiek definēta kā priekšstats par savu efektivitāti jeb pašefektivitāti vecāku lomā (Johnston & Mash, 1989; Ohan, Leung, & Johnston, 2000). Pašefektivitāte kā jēdziens ir radies sociāli kognitīvās teorijas ietvaros un nosaka, ka

personības faktori atrodas plašā, sazarotā psiholoģisko un sociālo ietekmju sistēmā, kurā ticība efektivitātei pilda būtisku regulatīvu funkciju (Bandura, 1997).

Vecāku pašefektivitātes līmenis, līdz kuram vecāki uztver sevi kā efektīvus vecākus (Haan, Prinzie, Dekovic, 2009), var ietekmēt domu un rīcību savstarpējo ietekmi, kas, savukārt, veicina uzvedības uzstājīgumu (Bandura, 1986, kā minēts Kuhn & Carter, 2006). Tas nozīmē, ka vecāki ar augstāku pašefektivitātes līmeni ciešāk turas pie savām audzināšanas pieejām. Ir pētījumi, kuros tika konstatēta saistība starp vecāku kompetences izjūtu un uzvedību. Efektivitāte un apmierinātība ar sevi kā vecāka kompetences līmeni, nosaka mātes uzdevumu pildīšanas kvalitāti saistībā ar saviem bērniem (Mash & Johnston, 1983, kā minēts Johnston & Mash, 1989).

Vecāku kompetence sastāv no diviem svarīgiem komponentiem – vecāku pašefektivitātes pakāpe, kādā vecāki jūtas kompetenti un pārliecināti savām iemaņām bērna audzināšanā, un apmierinātības ar sevi vecāku lomā pakāpe (Johnston & Mash, 1989). Abiem šiem faktoriem ir būtiska ietekme uz vecāku lomas emocionālo, kognitīvo, motivējošo un uzvedības sfērām (Coleman & Karraker, 1997, kā minēts Hess, Teti, Hussey-Gardner, 2004).

Tiek izdarīts secinājums: ja māte ir pārliecināta, ka viņas izmantotās audzināšanas metodes ir efektīvas un iedarbīgas, tad viņa jūtas ļoti droši un pārliecināti, tas ietekmē viņas kopā ar bērnu pavadīto laiku, Pētnieku (Charlotte Johnston & Eric J. Mash) pētījumā tika atklāts, ka vecāku pašnovērtējums ir saistīts ar bērnu uzvedības problēmu daudzumu (Johnston & Mash, 1989). Tika novērota cieša saistība starp bērnu uzvedības problēmām un vecāku kompetences izjūtas apmierinātības aspektu. Pētnieki izskaidroja, ka tēvi vairāk balstās uz bērnu uzvedības vērtējumu, bet mātes vairāk balstās uz citiem faktoriem, kā piemēram, bērnu problēmu risināšana. Citi pētnieki skaidroja, ka vecākiem ir grūti izmantot atbilstošas audzināšanas pieejas un saglabāt savu pārliecību, ja gaidītie rezultāti nav sasniegti. Pētījumos tika konstatēts, ka arī bērnu dzimums ietekmē vecāku efektivitātes izjūtu (Johnston & Mash, 1989).

Itālijā tika veikts pētījums par vecākiem un to lomu ģimenē. Pašuztverē par vecāku lomu abiem vecākiem bija vienāds apmierinātības līmenis, tomēr tēvi atbalstīja to, ka būšana vecāka lomā ļauj viņiem vairāk iesaistīties dažādās citās lomās biežāk nekā vecāka lomā nekā tas bija mātēm. Runājot par audzināšanu, abi vecāki atbalstīja, ka apmierinātība ir svarīgāka par lomu līdzsvaru. Rezultāti parāda būtiskas atšķirības starp tēviem un mātēm attiecībā uz vecāku lomas uztveri. Tēvi uzskata, ka viņi ir vairāk iesaistīti, kompetentāki un apmierinātāki bērnu audzināšanā nekā mātes. Abi vecāki

uzskata, ka viņiem ir vienāds pieķeršanās līmenis saviem ģimenes locekļiem. Gan māte, gan tēvs uzsvēra, ka ģimenes locekļiem ir jāuztur ciešas emocionālas attiecības un fiziskais kontakts ar ģimenes locekļiem, ko viņi arī ikdienā darot. (Steidel un Contreras, 2003).

Attiecībā uz kultūras vērtībām, abi vecāki galvenokārt uzsvēra dzimumu līdztiesības un ģimenes solidaritātes nozīmi, salīdzinājumā ar pārējām apskatītajām vērtībām. Abi uzsvēra piekrišanu apgalvojumiem, kas it kā mazina seksuālos stereotipus (piem., precētām sievietēm ir tiesības turpināt izglītību, bērnu audzināšana ir vienlīdz svarīga mātēm un tēviem, precētai sievietei ar maziem bērniem ir labi, ja ir darbs ārpus mājas) (Chia et al., 1994).

Izdarot secinājumus, rezultāti liecināja, ka tēviem un mātēm ir līdzīga izpratne par ģimenes darbību, viņiem ir kopīga kultūras attieksme, uzskati un vērtības attiecībā uz ģimeni. Tēvi uzskata, ka viņiem ir labāka pašpārliecinātība. Šis rezultāts saskan ar literatūru par ģimenes attiecībām, kas ziņo par nelielām atšķirībām starp tēviem un mātēm ģimenes funkcionēšanas uztverē (Svetina et al., 2011). Tas arī saskanēja ar iepriekšējiem rezultātiem lielā Itālijas vecāku izlasē (Laghezza et al., 2014). Savukārt citos pētījumos vecāki savu vecāku uzvedību uzskatīja par labvēlīgāku- atbalstošāku un mazāk negatīvu (De Haan et al. 2018; Hou et al. 2019; Korelitz and Garber 2016).

Pētījumi arī liecina, ka mātes un tēvi pilda dažādas un unikālas lomas (Lamb and Lewis 2013). Vecāki uzskatīja, ka mātes un bērna attiecības raksturo siltums un atbalsts, turpretim tēvi vairāk sniedz instrumentālo aprūpi (Youniss un Smollar, 1985).

Pētījumi parādīja, ka mātes attiecībā uz bērniem pusaudža gados ir vairāk vērstas uz emocijām un atbalstu nekā tēvi (De Goede et al. 2009; Mastrotheodoros et al. 2018).

2. Metode

2.1 Pētījuma dalībnieki

Vecāku izlases atlasē kritēriji bija- vecāki lieto Interneta vietnes, vecāki runā latviski, vecākiem ir pirmsskolas vecuma bērni, vecākiem ir vismaz vidējā vai augstākā izglītība. Aptaujas rezultātā tika iegūtas 85 anketas, no tām, 80 bija mammas un 5 tēvi. Tā kā tēvu skaits nebija statistiski nozīmīgs, tas netiek attiecināts uz māšu izlasi kā salīdzināms, taču autore apskatīja 5 tēvu izlasi intereses pēc. Iespējams, ka nākotnē varētu veikt salīdzinošu pētījumu, savācot lielāku tēvu izlasi. Pētījuma izlasi veido latviski runājoši respondenti.

2.2 Pētījuma instrumenti

Pētījumā tika pielietota aptauja, kas tika izveidota, pamatojoties uz teorijā minēto autoru atzinumiem par dažādiem vecāku audzināšanas paņēmieniem, lai noteiktu vecāku priekšstatus par pirmsskolas bērnu audzināšanu. Aptaujas jautājumi un skalas tika grupētas, konsultējoties ar darba vadītāju. Tika nolemts izmantot šo aptauju, bet tās matemātiskos aprēķinus, kas jāveic pēc testu izveides principiem tika nolemts veikt bakalaura/ maģistra darba studijās. Aprēķinot savstarpējo saskaņotību kopumā, tika atrasts, ka aptauju var izmantot.

Aptauja sastāv no 32 apgalvojumiem. Atbildes tika sniegtas Likerta skalā no 1 līdz 5 (no 1 “nepiekrītu nemaz” līdz 5 “pilnībā piekrītu”). Par katru apgalvojumu respondents attiecīgi iegūst vienu balli no 1 līdz 5.

Aptaujā tiek izmantotas 5 apakšskalas: “Es vecāks”, “Es kā vecāks mācos”, “Ideālais vecāks nozīmē”, “Manas kā vecāku izmantotās audzināšanas metodes” un “Mani kā vecāka uzslavas veidi”.

Apakšskalā “ Es vecāks” var novērtēt, kā vecāki vērtē paši sevi, piemēram, vai esmu vecāks, kas ātri zaudē pacietību, vai esmu mīļa mamma vai tētis komunikācijā ar savu bērnu, vai uzskatu sevi par stingru vecāku.

Apakšskalā “ Es kā vecāks mācos”, var uzzināt, vai vecāki pilnveido sevi kā vecāku un gūst jaunas zināšanas, audzinot savas atvases. Piemēram, tik uzdoti šādi jautājumi- vai regulāri izglītojaties vecākuursos, vai klausāties radio un TV pārraides, lai uzzinātu vairāk par bērnu audzināšanu.

Apakšskalā “Ideālais vecāks” novērtē, ko vecāki uzskata, kas ir ideālais vecāks, kas jādara, lai būtu ideālais vecāks, vai ieklausos, ko stāsta mans bērns, vai esmu prasīga/prasīgs pret savu bērnu, vai vienmēr sekoju savām bērnu vajadzībām.

Apakšskalā “Manas kā vecāku izmantotās audzināšanas metodes” vecāki atbildēja uz jautājumiem, vai bērni tiek uzslavēti, vai vecāki izmanto kādas soda metodes, vai audzina bērnus, parādot tiem pozitīvu piemēru.

Apakšskalā “Mani uzslavas veidi” vecāki novērtēja, kādus uzslavas veidus izmanto, uzslavējot savus bērnus, piemēram, vai vecāki, uzslavējot savas atvases, dāvina dāvanas, vai tā ir vārdiska uzslava, vai vecāki izmanto mīļumu, teiksim, noglāsta bērnu vai samīļo.

2.3 Procedūra

Pētījuma anketa tika publicēta vietnē docs.google.com/forms/ sociālajā tīklā *Facebook*, kur tika ievietota saite uz izveidoto anketu ar lūgumu piedalīties pētījumā un pārsūtīt anketu citiem. Saite uz anketu tika nosūtīta uz *WhatsApp* un e-pastiem ar lūgumu to izplatīt. Aptauja bija anonīma, bez laika ierobežojuma, un pētījumā dalībnieki tajā piedalījās brīvprātīgi bez materiālās atlīdzības. Aptaujas aizpildīšanas laiks bija aptuveni 5-10 minūtes. Interneta vietnē tika aizpildītas 85 anketas. Visas aptaujas anketas bija aizpildītas korekti, neizlaižot nevienu jautājumu, tāpēc tika iekļautas pētījuma datu apstrādē.

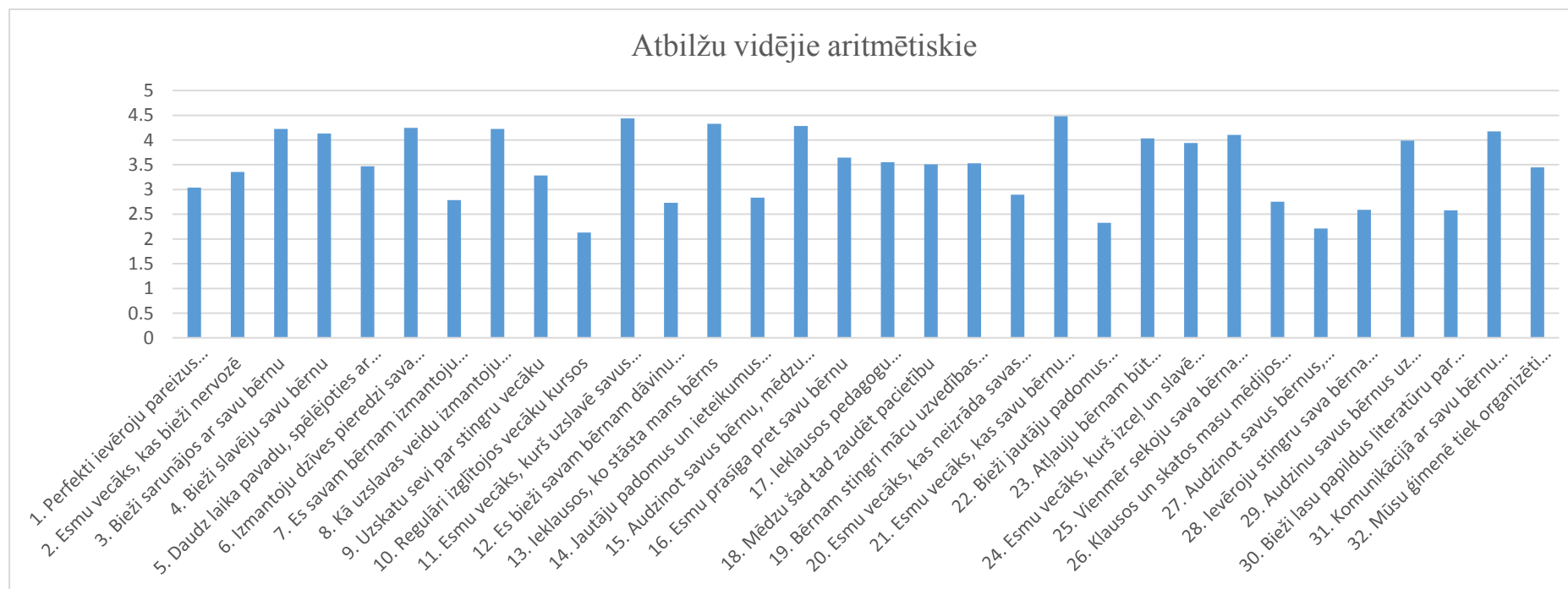
2.4 Datu apstrāde un analīze

Kvalifikācijas darba ietvaros, lai atbildētu uz pētījuma jautājumu, *excel* programmā katram apgalvojumam tika izrēķināts vidējais aritmētiskais rādītājs. Tika salīdzināti rādītāji, kurus apgalvojumus vecāki biežāk izmanto ikdienā, kurus retāk. Aptauja tika apstrādāta un dati tika salīdzināti pēc principa- jo lielāks vidējais aritmētiskais rādītājs, jo vecāki ir ielikuši augstākas balles, savukārt, apgalvojumiem, kuriem ir zemāks vidējais aritmētiskais rādītājs, tiem vecāki ir ielikuši zemākas balles. Uz katru jautājumu maksimālā balle bija 5. Ja sniegtās atbildes bija virs 4, tas parāda, ka vecāki uz šiem jautājumiem ir biežāk likuši augstākas balles. Ja vidējie vērtējumi bija zem 4 ballēm līdz 3 ballēm, tas nozīmēja, ka jautājums ir novērtēts ar zemām ballēm.

3. Rezultāti

Excel programmā tika aprēķināts katram apgalvojumam vidējais aritmētiskais rādītājs. Aptaujā ir vērtēšanas skala no 1 līdz 5, kas nozīmē: **1** (*nepiekrītu nemaz*), **2** (*nedaudz piekrītu*), **3** (*diez vai*), **4** (*vairāk piekrītu nekā nepiekrītu*), **5** (*pilnībā piekrītu*). Vecāki, aizpildot aptauju, atzīmēja sev atbilstošo variantu.

3.Attēls. Atbilžu vidējie aritmētiskie rādītāji

1. Tabula. Vidējie aritmētiskie rādītāji

Nr.	Apgalvojums	Vidējais aritmētiskais rādītājs
1.	Perfekti ievēroju pareizus audzināšanas principus	3.03
2.	Esmu vecāks, kas bieži nervozē	3.35
3.	Bieži sarunājos ar savu bērnu	4.22
4.	Bieži slavēju savu bērnu	4.12
5.	Daudz laika pavadu, spēlējoties ar savu bērnu	3.47
6.	Izmantoju dzīves pieredzi sava bērna audzināšanā	4.24
7.	Es savam bērnam izmantoju noteiktu sodu sistēmu, ja neklausā	2.78
8.	Kā uzslavas veidu izmantoju vārdisku uzslavu	4.22
9.	Uzskatu sevi par stingru vecāku	3.28
10.	Regulāri izglītojos vecākuursos	2.12
11.	Esmu vecāks, kurš uzslavē savus bērnus	4.43
12.	Es bieži savam bērnam dāvinu dāvanas, ja labi uzvedas	2.72
13.	Ieklausos, ko stāsta mans bērns	4.32
14.	Jautāju padomus un ieteikumus saviem vecākiem/vecvecākiem par bērnu audzināšanu	2.83
15.	Audzino savus bērnus, mēdzu tos uzslavēt	4.28
16.	Esmu prasīga pret savu bērnu	3.64
17.	Ieklausos pedagogu rekomendācijās	3.55
18.	Mēdzu šad tad zaudēt pacietību	3.50
19.	Bērnam stingri mācu uzvedības robežas	3.52
20.	Esmu vecāks, kas neizrāda savas nepatīkamās emocijas bērnam	2.89
21.	Esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to	4.48
22.	Bieži jautāju padomus draudzenēm (mātēm) kā jāaudzina bērni	2.32
23.	Atļauju bērnam būt autonomam/kļūdīties, ja tas neapdraud viņa veselību/dzīvību	4.03
24.	Esmu vecāks, kurš izceļ un slavē savas bērna spējas	3.94

25.	Vienmēr sekoju sava bērna vajadzībām	4.10
26.	Klausos un skatos masu mēdijos tēmas par bērnu audzināšanu	2.75
27.	Audzino savus bērnus, izmantoju soda metodes	2.21
28.	Ievēroju stingru sava bērna diētu par veselīgu ēšanu	2.58
29.	Audzinu savus bērnus uz pozitīva piemēra pamata	3.98
30.	Bieži lasu papildus literatūru par bērnu audzināšanu	2.57
31.	Komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīlumu un empātiju	4.17
32.	Mūsu ģimenē tiek organizēti kopīgi ģimenes rituāli katru nedēļu	3.44

Apgalvojumam „perfekti ievēroju pareizus audzināšanas principus” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.03. Vecāki apvilkuši atbildi 3 (*diez vai*), tas parāda, ka vecāki uzskata, ka viņi perfekti neievēro pareizus audzināšanas principus, bet tajā pašā laikā nav par to pilnībā pārliecināti.

Apgalvojumam „esmu vecāks, kas bieži nervozē” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.35, tātad vecāki neuzskata, ka viņi bieži nervozē, bet arī īsti nav pārliecināti.

Apgalvojumam „bieži sarunājos ar savu bērnu” vidējais aritmētiskais vērtējums ir 4.22. Tas nozīmē, ka vecāki bieži sarunājas ar savu bērnu, jo vairāk piekrīt nekā nepiekrīt.

Apgalvojumam „bieži slavēju savu bērnu” vidējais aritmētiskais vērtējums ir 4.22, tātad vecāki atzīmējuši, ka bieži slavē savus bērnus.

Apgalvojumam “daudz laika pavada, spēlējoties ar savu bērnu” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.47, tas var likt domāt, ka viņi nepavada daudz laika, spēlējoties ar savu bērnu, bet arī nav īsti pārliecināti- atbildes ir izkliedētas.

Apgalvojumam „izmantoju dzīves pieredzi sava bērna audzināšanā” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.24, tātad vairums vecāku piekrīt, ka ikdienā viņi izmanto savu dzīves pieredzi bērnu audzināšanā.

Apgalvojumam „es savam bērnam izmantoju noteiktu sodu sistēmu, ja neklausā” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.78, tas nozīmē, ka vecāki vidēji grupā maz izmanto kādu soda sistēmu savam bērnam. Iespējams, ka atbildes bija sociāli vēlamas.

Apgalvojumam „kā uzslavas veidu izmantoju vārdisku uzslavu” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.22. Tas var likt domāt, ka šajā izlasē vecāku vairums lika augstas balles.

Apgalvojumam „uzskatu sevi par stingru vecāku” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.28. Tas lika domāt, ka izlases vecāki īsti nav pārliecināti, vai viņi sevi uzskata par stingru vecāku.

Apgalvojumam „regulāri izglītojos vecākuursos” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.12. Tātad praktiski vairums vecāki neizglītojas vecākuursos, bet tomēr ir arī kāds vecāks, kas izglīto sevi vecākuursos.

Apgalvojumam „esmu vecāks, kurš uzslavē savus bērnu” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.43. Tas parāda, ka vecāki diezgan bieži uzslavē savu bērnu.

Apgalvojumam „es bieži savam bērnam dāvinu dāvanas, ja labi uzvedas” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.72, tas parāda, ka vecāki neaizraujas ar dāvanu dāvināšanu, ja bērns labi uzvedas.

Apgalvojumam „ieklautos, ko stāsta mans bērns” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.32, tas parāda, ka vecāki bieži ieklausās savos bērnos.

Apgalvojumam „jautāju padomus un ieteikumus saviem vecākiem/vecvecākiem par bērnu audzināšanu” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.83, tas parāda, ka ir kāds vecāks, kas tomēr pajautā kādu ieteikumu savai ģimenei, bet to ir mazākums.

Apgalvojumam „esmu prasīgs/a pret savu bērnu” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.64. Vidēji aritmētiski vecāki šajā izlasē daudz vairāk ir likuši vidējo balli - 3, kas liecina, ka vecāki īsti nezina, uzskata viņi sevi par prasīgu vecāku vai nē.

Apgalvojumam „ieklautos pedagogu rekomendācijās” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.55, tas liecina, ka ne vairums vecāku uzskata, ka viņi ieklausās ikdienā pedagogu rekomendācijās.

Apgalvojumam „mēdzu šad tad zaudēt pacietību” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.50. Vecāki uzskata, ka viņi tomēr šad tad zaudē pacietību.

Apgalvojumam „bērnam stingri mācu uzvedības robežas” vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.52. Vidēji aritmētiski vecāki šajā izlasē daudz vairāk ir likuši vidējo balli - 3, kas liecina, ka vairums likuši vidējās balles, kas nozīmē- šad tad jā, šad tad nē.

Apgalvojumam - esmu vecāks, kas neizrāda savas nepatīkamās emocijas bērnam- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.89. Tas ir ļoti tuvu rādītājam 3. Tātad tomēr ir kāds no vecākiem, kas izrāda savas nepatīkamās emocijas savam bērnam.

Apgalvojumam - esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.48. Tas parāda, ka vecāki ik pa laikam samīļo vai noglāsta savu bērnu.

Apgalvojumam - bieži jautāju padomus draudzenēm (mātēm) kā jāaudzina bērni- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.32, tas nozīmē, ka tomēr ir kāds vecāks, kas kādreiz pajautā kādu padomu bērnu audzināšanā savām draudzenēm (mātēm), bet reti.

Apgalvojumam - atļauju bērnam būt autonomam/kļūdīties, ja tas neapdraud viņa veselību/dzīvību- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.03. Tas nozīmē, ka vecāki atļauj kļūdīties saviem bērniem.

Apgalvojumam - esmu vecāks, kurš izceļ un slavē savas bērna spējas- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.94. Tas ir ļoti tuvu 4. Tas parāda, ka vecāki nav īsti pārliecināti, ka izceļ un slavē savas bērnu spējas, bet puse ir likuši augstas balles.

Apgalvojumam - vienmēr sekoju sava bērna vajadzībām - vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.10. Tas parāda, ka diezgan daudz vecāki uzskata, ka viņi seko sava bērna vajadzībām.

Apgalvojumam - klausos un skatos masu mēdijos tēmas par bērnu audzināšanu- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.75. Tas parāda, ka ir kāds vecāks, kas klausās un skatās masu mediju par bērna audzināšanu, bet maz.

Apgalvojumam - audzinot savus bērnus, izmantoju soda metodes- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.21, vecāki nedaudz piekrīt tam, tātad ir kāds vecāks, kas izmanto soda metodes, audzinot savu atvasi, bet maz.

Apgalvojumam - ievēroju stingru sava bērna diētu par veselīgu ēšanu- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.58. Tas parāda, ka tomēr ir kāds vecāks, kas kontrolē sava bērna ēdienkarti, bet maz.

Apgalvojumam - audzinu savus bērnus uz pozitīva piemēra pamata- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.98. Rādītājs ir praktiski blakus rādītājam 4. Tas parāda, ka vecāki cenšas audzināt savus bērnu uz pozitīva piemēra pamata.

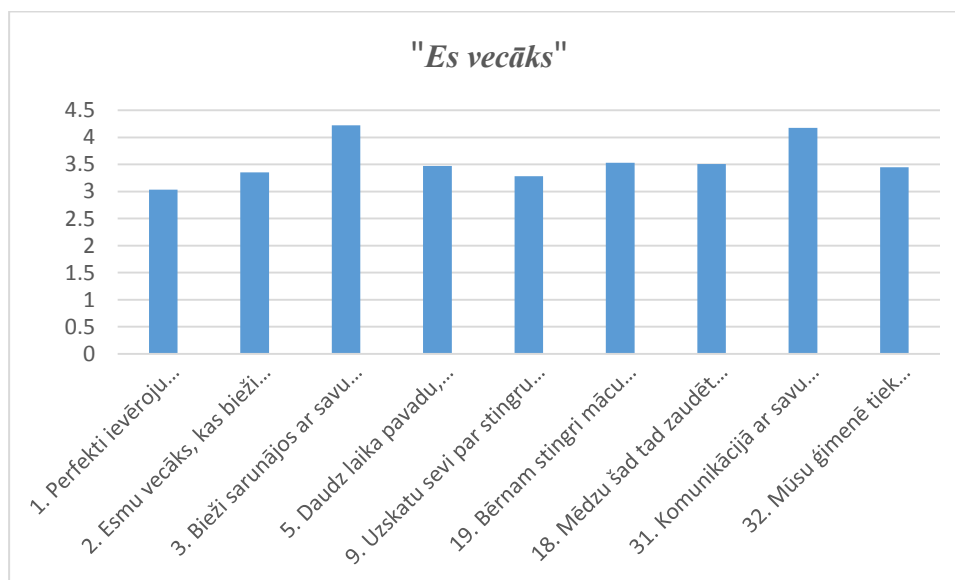
Apgalvojumam - bieži lasu papildus literatūru par bērnu audzināšanu- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 2.57. Var izsecināt, ka vecāki neaizraujas ar grāmatas lasīšanu par bērnu audzināšanu.

Apgalvojumam - komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīlumu un empātiju- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 4.17. Tas parāda, ka tiek izmantots no vecāku puses mīlums un empātija, komunicējot ar savu bērnu.

Apgalvojumam - mūsu ģimenē tiek organizēti kopīgi ģimenes rituāli katru nedēļu- vidējais aritmētiskais rādītājs ir 3.44. Tas parāda, ka ir tādas ģimenes, kurām ir kopīgi ģimenes rituāli katru nedēļu, bet vismaz trešdaļai nav.

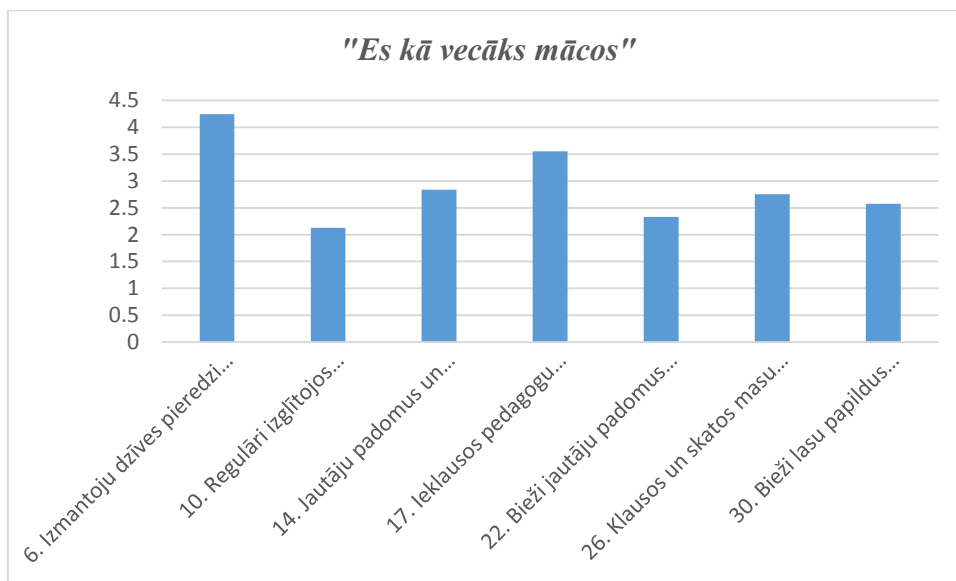
Tālāk tiks salīdzināti vidējie aritmētiskie rādītāji pēc apakšskalām, kādos jautājumi tika iedalīti.

4. Attēls. Apakškala "Es vecāks"

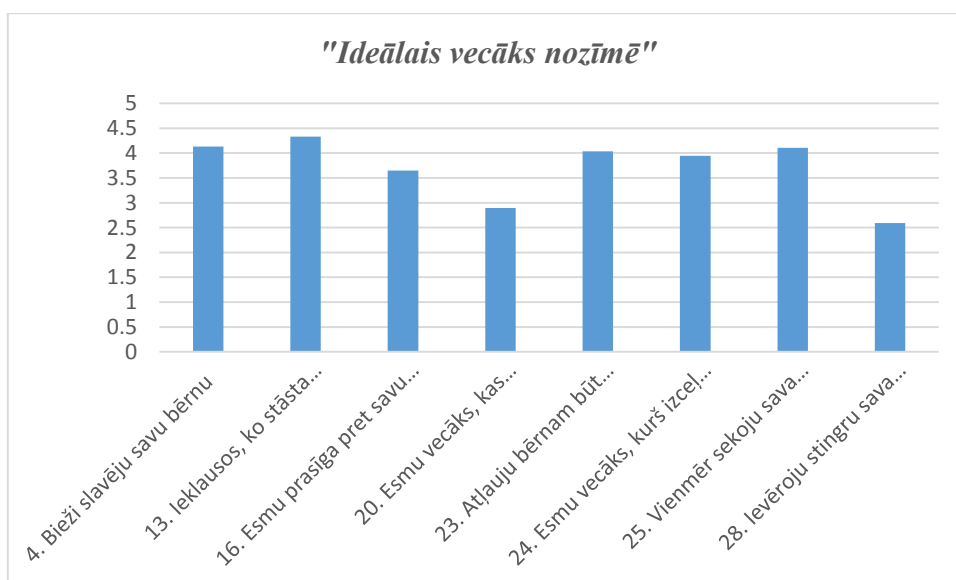
Salīdzinot, apakšskalā "es vecāks", apgalvojumus savā starpā, tad var redzēt, ka visaugstāk vecāki ir novērtējuši apgalvojumu, bieži sarunājos ar bērnu un viszemāk ir novērtējuši apgalvojumu, perfekti ievēroju audzināšanas principus. Var secināt to, ka vecāki bieži sarunājas ar saviem bērniem, bet perfekti neievēro audzināšanas principus.

5. Attēls. “Es kā vecāks mācos”

Attēlā “Es kā vecāks mācos”, visaugstāk vecāki ir novērtējuši apgalvojumu “Izmantoju savu dzīves pieredzi bērnu audzināšanā, bet viszemāk apgalvojumu “regulāri izglītojos vecākuursos”. No tā varētu secināt, ka vecāki uzskata, ka bērnu audzināšanai pietiek ar savu dzīves pieredzi un nevēlas, negrib vai nav iespējas, iegūt jaunas zināšanas izglītojoties vecākuursos.

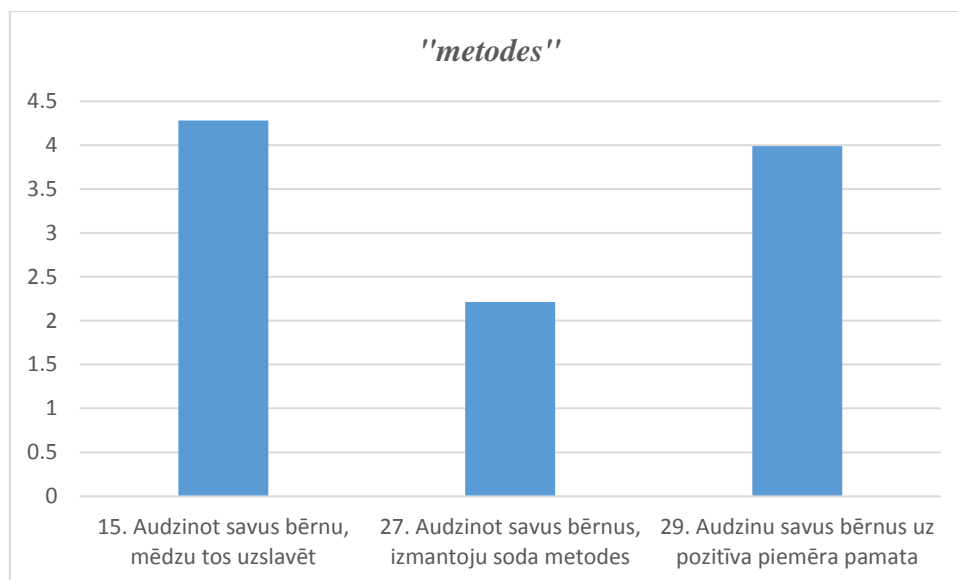
6. Attēls “Ideālais vecāks nozīmē”

Attēlā “Ideālais vecāks nozīmē”, visaugstāk vecāki ir novērtējuši apgalvojumu, ieklausos ko stāsta mans bērns un viszemāk ir apgalvojums, ievēroju

stingru sava bērna diētu par veselīgu ēšanu. Tas parāda, ka vecāki uzskata, ka pareizais vecāks ir tas, kas uzklausa, ko stāsta viņu bērns. Tajā pašā laikā tik ļoti nepievērš un nekontrolē bērna ēšanas paradumus.

7.Attēls “metodes”

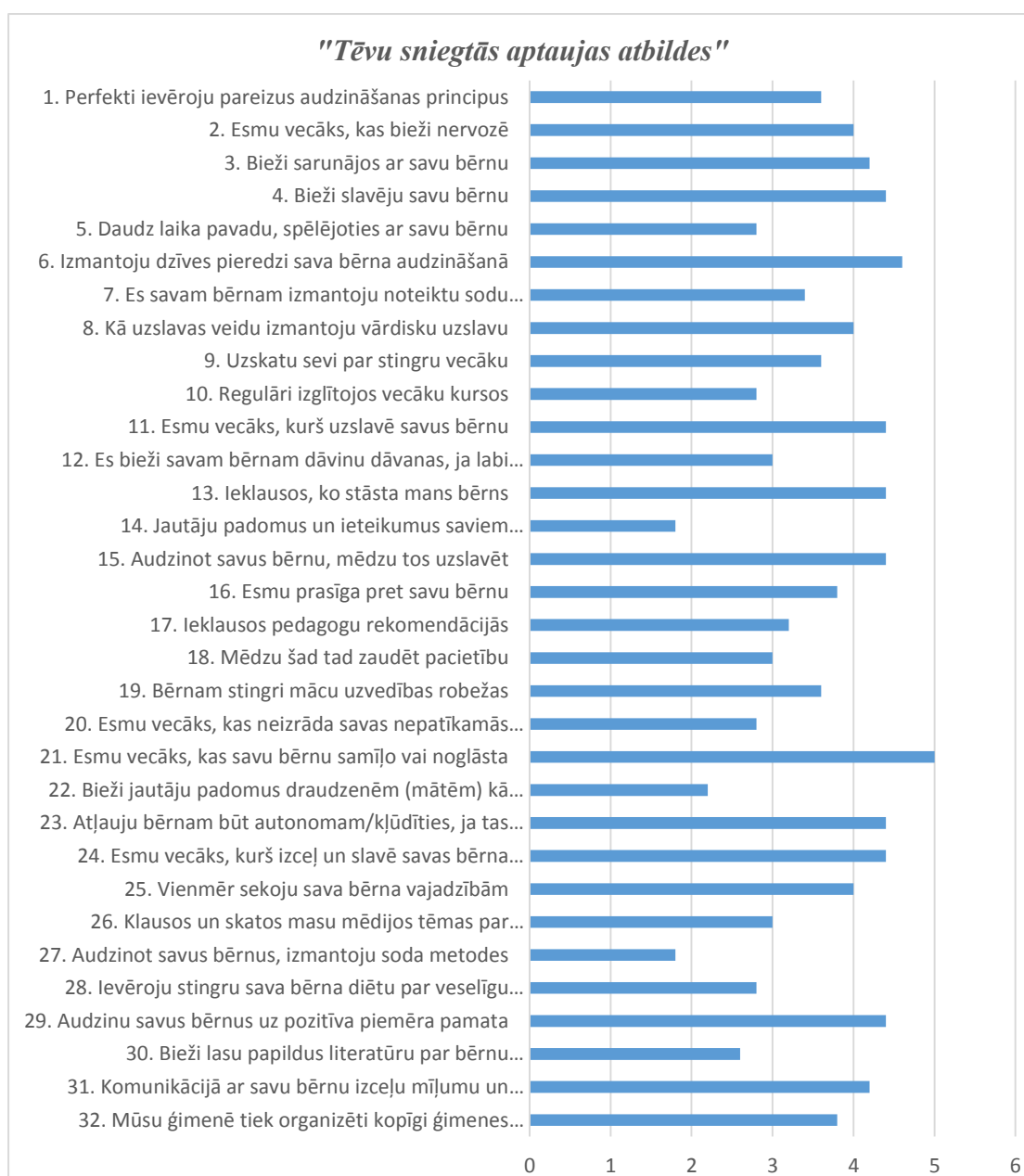
7.attēlā “metodes”, apgalvojumam, audzinot savus bērnus mēdzu tos uzslavēt, ir novērtējuši visaugstāk. Tas parāda, ka vecāki savus bērnu diezgan bieži uzslavē, tajā pašā laikā labs rādītājs ir tas, ka vecāki mazāk audzinot savus bērnus, mazāk izmanto soda metodes.

8.Attēls “Mani kā vecāka uzslavas veidi”

7.attēlā varam redzēt trīs vecāku uzslavas veidus. Visaugstāk vecāki ir novērtējuši, apgalvojumu, kurā vecāki samīļo vai noglāsta savu bērnu. Otrs augstāk novērtētais apgalvojums ir vārdiska uzslava, savukārt, pēdējais apgalvojums ar viszemāko aritmētisko vērtējumu ir, kur vecāki par labu uzvedību, bērnu apdāvina ar dāvanām. Tas ir labs vērtējums, ka vecāki materiālo vērtību novērtēja zemāk.

9. Attēls "Tēvu sniegtās atbildes"

2. Tabula. Vidējais aritmētiskais rādītājs tēvu atbildēm

Nr.	Apgalvojums	Vidējais aritmētiskais rādītājs
1.	Perfekti ievēroju pareizus audzināšanas principus	3.6
2.	Esmu vecāks, kas bieži nervozē	4
3.	Bieži sarunājos ar savu bērnu	4.2
4.	Bieži slavēju savu bērnu	4.4
5.	Daudz laika pavadu, spēlējoties ar savu bērnu	2.8
6.	Izmantoju dzīves pieredzi sava bērna audzināšanā	4.6
7.	Es savam bērnam izmantoju noteiktu sodu sistēmu, ja neklausa	3.4
8.	Kā uzslavas veidu izmantoju vārdisku uzslavu	4
9.	Uzskatu sevi par stingru vecāku	3.6
10.	Regulāri izglītojos vecākuursos	2.8
11.	Esmu vecāks, kurš uzslavē savus bērnus	4.4
12.	Es bieži savam bērnam dāvinu dāvanas, ja labi uzvedas	3
13.	Ieklausos, ko stāsta mans bērns	4.4
14.	Jautāju padomus un ieteikumus saviem vecākiem/vecvecākiem par bērnu audzināšanu	1.8
15.	Audzino savus bērnus, mēdzu tos uzslavēt	4.4
16.	Esmu prasīga pret savu bērnu	3.8
17.	Ieklausos pedagogu rekomendācijās	3.2
18.	Mēdzu šad tad zaudēt pacietību	3
19.	Bērnam stingri mācu uzvedības robežas	3.6
20.	Esmu vecāks, kas neizrāda savas nepatīkamās emocijas bērnam	2.8
21.	Esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to	5
22.	Bieži jautāju padomus draudzenēm (mātēm) kā jāaudzina bērni	2.2
23.	Atļauju bērnam būt autonomam/kļūdīties, ja tas neapdraud viņa veselību/dzīvību	4.4
24.	Esmu vecāks, kurš izceļ un slavē savas bērna spējas	4.4

25.	Vienmēr sekoju sava bērna vajadzībām	4
26.	Klausos un skatos masu mēdijos tēmas par bērnu audzināšanu	3
27.	Audzino savus bērnus, izmantoju soda metodes	1.8
28.	Ievēroju stingru sava bērna diētu par veselīgu ēšanu	2.8
29.	Audzino savus bērnus uz pozitīva piemēra pamata	4.4
30.	Bieži lasu papildus literatūru par bērnu audzināšanu	2.6
31.	Komunikācijā ar savu bērnu izceļ mīlumu un empātiju	4.2
32.	Mūsu ģimenē tiek organizēti kopīgi ģimenes rituāli katru nedēļu	3.8

Darba autore ielika 5 tēvu dotās atbildes atsevišķi, jo likās interesanti, vai viņu atbildes atšķirsies no māšu vidējām atbildēm uz jautājumiem. Tā kā bija tikai 5 tēvi, tad to datus nevar attiecināt kā statistiski nozīmīgus datus uz visu tēvu populāciju un nevar aprēķināt statistiskas atšķirības.

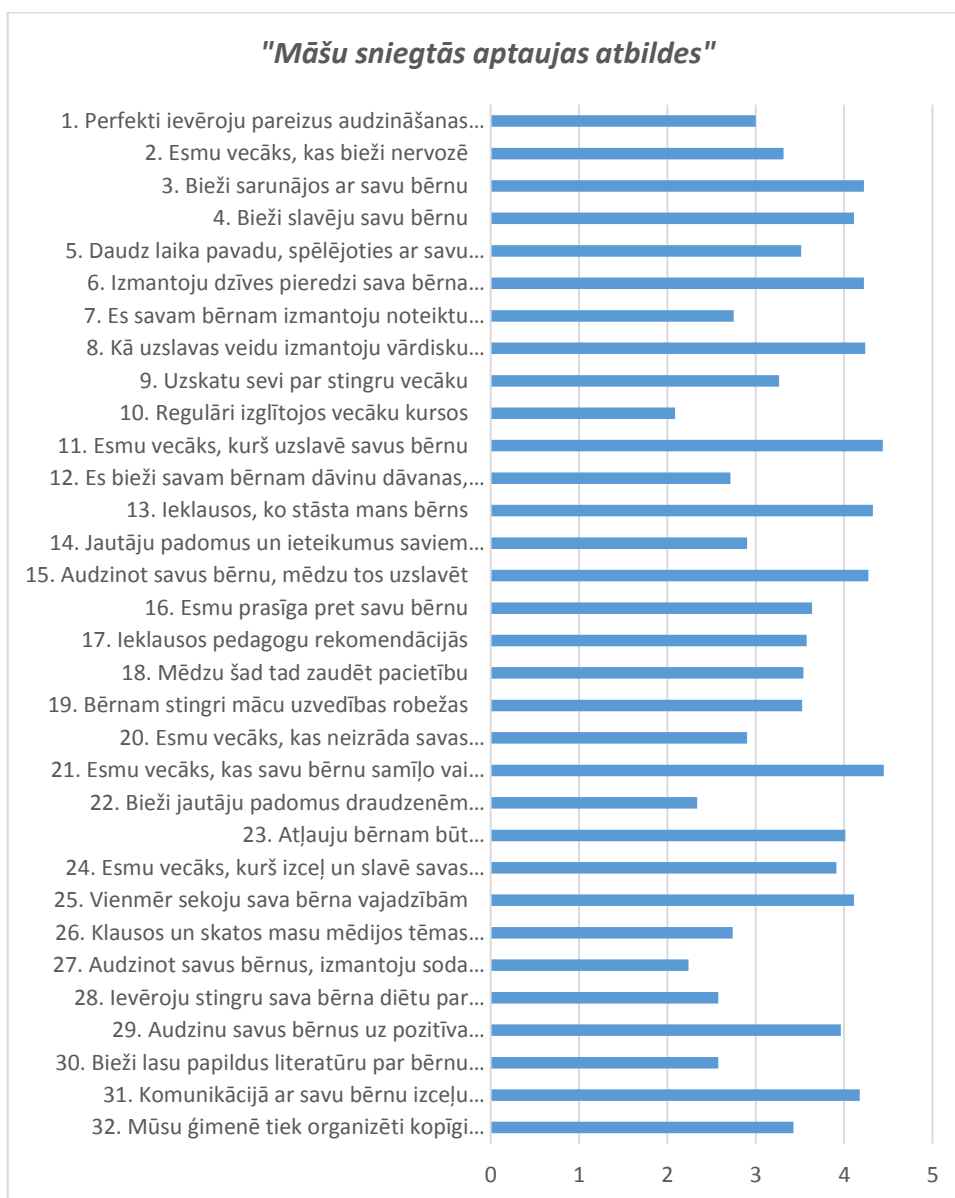
Analizējot tēvu sniegtās atbildes, visaugstāk tēvi ir novērtējuši, apgalvojumu, “esmu vecāks, kas savu bērnu samīlo vai noglāsta” (5). Šim apgalvojumam visi tēvi ielikuši maksimālo vērtējumu. Tas ļoti labi parāda, ka tēvi arī samīlo vai noglāsta savu bērnu.

Otrs augstākais rādītājs ir apgalvojumam “izmantoju dzīves pieredzi sava bērna audzināšanā” (4.6). Tas ir augsts vidējais rādītājs, tātad tas parāda, ka aptaujātajiem tēviem ir liela dzīves pieredze, ko viņi var pielietot ikdienā, audzinot savus bērnus.

Bet, viszemāk ir novērtēti divi apgalvojumi, audzinot savus bērnus, izmantoju soda metodes (1.8) un apgalvojums, “jautāju padomus un ieteikumus saviem vecākiem/vecvecākiem par bērnu audzināšanu” (1.8). Tas parāda, ka tēvi neizmanto soda metodes. Tas ir ļoti labs rādītājs aptaujāto tēvu vidū.

Apgalvojumi “bieži slavēju savu bērnu”, “atļauju bērnam kļūdīties”, “ieklausos ko stāsta mans bērns”, “esmu vecāks, kurš izceļ un slavē savas bērna spējas”, “audzinu savus bērnus uz pozitīva piemēra pamata”, šie visiem apgalvojumiem vidējais aritmētiskais rādītājs ir (4.4). Katrā no šiem apgalvojumiem, tikai viens no 5 tēviem ir ielicis vērtējumu 3 (*diez vai*). Tātad tas parāda, ka arī tas viens tēvs nav pārliecināts par savu sniegto atbildi.

10. Attēls "Māšu sniegtās aptaujas atbildes"

3. Tabula Vidējais aritmētiskais rādītājs māšu atbildēm

Nr.	Apgalvojums	Vidējais aritmētiskais rādītājs
1.	Perfekti ievēroju pareizus audzināšanas principus	3
2.	Esmu vecāks, kas bieži nervozē	3.3
3.	Bieži sarunājos ar savu bērnu	4.2
4.	Bieži slavēju savu bērnu	4.1
5.	Daudz laika pavadu, spēlējoties ar savu bērnu	3.5

6.	Izmantoju dzīves pieredzi sava bērna audzināšanā	4.2
7.	Es savam bērnam izmantoju noteiktu sodu sistēmu, ja neklausa	2.8
8.	Kā uzslavas veidu izmantoju vārdisku uzslavu	4.2
9.	Uzskatu sevi par stingru vecāku	3.3
10.	Regulāri izglītojos vecākuursos	2.1
11.	Esmu vecāks, kurš uzslavē savus bērnus	4.4
12.	Es bieži savam bērnam dāvinu dāvanas, ja labi uzvedas	2.7
13.	Ieklausos, ko stāsta mans bērns	4.3
14.	Jautāju padomus un ieteikumus saviem vecākiem/vecvecākiem par bērnu audzināšanu	2.9
15.	Audzīnot savus bērnus, mēdzu tos uzslavēt	4.3
16.	Esmu prasīga pret savu bērnu	3.6
17.	Ieklausos pedagogu rekomendācijās	3.6
18.	Mēdzu šādā gadījumā zaudēt pacietību	3.5
19.	Bērnam stingri mācu uzvedības robežas	3.5
20.	Esmu vecāks, kas neizrāda savas nepatīkamās emocijas bērnam	2.9
21.	Esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to	4.5
22.	Bieži jautāju padomus draudzenēm (mātēm) kā jāaudzina bērni	2.3
23.	Atļauju bērnam būt autonomam/kļūdīties, ja tas neapdraud viņa veselību/dzīvību	4
24.	Esmu vecāks, kurš izceļ un slavē savas bērna spējas	3.9
25.	Vienmēr sekoju sava bērna vajadzībām	4.1
26.	Klausos un skatos masu medijos tēmas par bērnu audzināšanu	2.7
27.	Audzīnot savus bērnus, izmantoju soda metodes	2.2
28.	Ievēroju stingru sava bērna diētu par veselīgu ēšanu	2.6
29.	Audzīnu savus bērnus uz pozitīva piemēra pamata	4
30.	Bieži lasu papildus literatūru par bērnu audzināšanu	2.6

31.	Komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīlumu un empātiju	4.2
32.	Mūsu ģimenē tiek organizēti kopīgi ģimenes rituāli katru nedēļu	3.4

Analizējot māšu sniegtās atbildes, viszemāk ir novērtēts apgalvojums “regulāri izglītojos vecākuursos” (2.1), tas parāda, ka mammām nav vēlēšanās, vai arī uzskata, ka viņām nav vajadzīgi vecāku izglītošanās kursi, lai iemācītos ko jaunu, bērnu audzināšanā.

Otrs zemākais rādītājs ir apgalvojumam “audzinot savus bērnus, izmantoju soda metodes” (2.2), tas parāda, ka vairums mammas neizmanto soda metodes, kas arī ir labs rādītājs.

Apgalvojumam “es bieži savam bērnam dāvinu dāvanas, ja labi uzvedas” vidējais aritmētiskais rādītājs ir (2.7), tas parāda, ka nav daudz tādas mammas, kas dāvina bērnam dāvanas par labu uzvedību, bet vairums mammas ir novērtējušas apgalvojumu “kā uzslavas veidu izmantoju vārdisku uzslavu” (4.2). Tas ir labs rādītājs, ka vairāk mammas bērnu uzslavē vārdiski, nevis par labu uzvedību dāvina dāvanas.

Apgalvojumu “bieži lasu papildus literatūru par bērnu audzināšanu” mammas ir novērtējušas ar (2.6), tas parāda, ka mammas ir pārliecinātas par bērnu audzināšanu un lielākā daļa neuzskata, ka viņām vajadzētu lasīt papildus literatūru par bērnu audzināšanu.

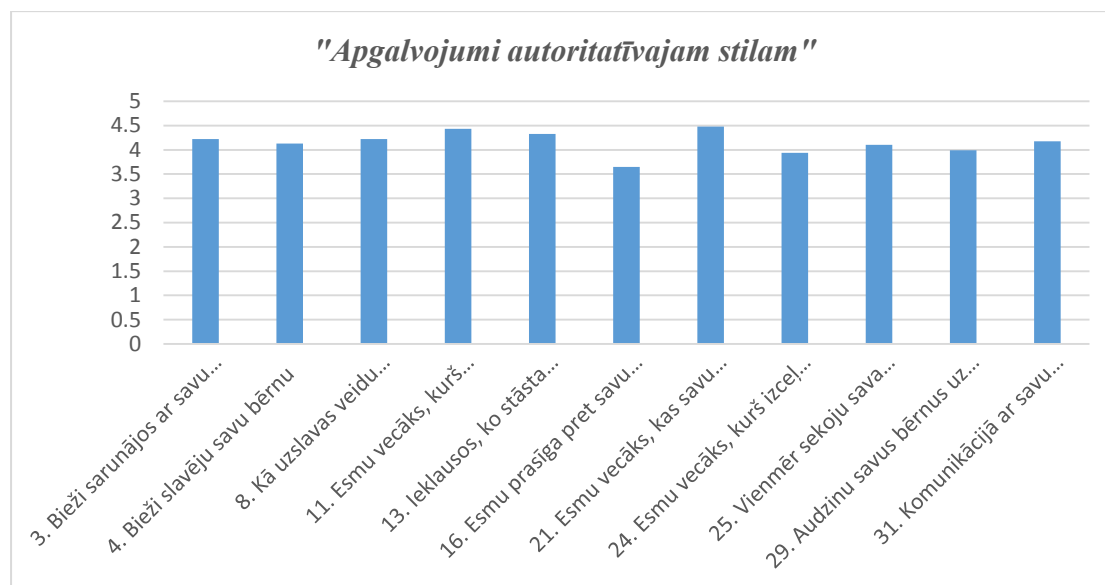
Salīdzinot tēvu un māšu sniegtās atbildes, ir gan atšķirīgi sniegtie viedokļi, gan līdzīgi viedokļi. Man likās interesanta tēvu sniegtā atbilde uz apgalvojumu “esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to”, visi pieci tēvi ielika maksimālo vērtējumu (5), savukārt mātes šo apgalvojumu, novērtēja ar vidējo aritmētisko vērtējumu (4.5), tas parāda, ka ne visas mammas izrāda mīlumu pret savu bērnu.

Apgalvojums, “audzinot savus bērnus, izmantoju soda metodes”, tēvi atbildēja ar (1.8) un mātes ar (2.2), kas ir ļoti līdzīgas atbildes. Tas parāda, ka vairums mātes, un tēvi ikdienā neizmanto soda metodes.

Apgalvojumu, “bieži sarunājos ar savu bērnu”, gan tēvi, gan mātes ir novērtējuši ar identisku vidējo vērtējumu (4.2). Tas parāda, ka abi vecāki uzskata, ka viņi pietiekami sarunājas ar savām atvasēm.

Apgalvojumu “ievēroju stingru sava bērna diētu par veselīgu ēšanu”, vecāki arī ir novērtējuši ļoti līdzīgi. Mamma ir novērtējušas ar (2.6) un tēvi ar (2.8). Tas parāda, ka abi vecāki gandrīz vienlīdzīgi pievērš uzmanību bērnu uzturam.

11. Attēls “Apgalvojumi autoritatīvajam stilam”

Pētījuma rezultāti atklāj, ka vecāki priekšroku dod autoritatīvajam audzināšanas stilam. To ļoti labi parādīja apgalvojumi uz kuriem vecāki atbildot, ielika augstāko vērtējumu. Šie apgalvojumi atbilst autoritatīvajam stilam: bieži sarunājos ar savu bērnu (4.22), bieži slavēju savu bērnu (4.12), kā uzslavas veidu izmantoju vārdisku uzslavu (4.22), esmu prasīga pret savu bērnu (3.64), esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to (4.48), esmu vecāks, kurš izceļ un slavē savas bērna spējas (3.94), vienmēr sekoju sava bērna vajadzībām (4.10), audzinu savus bērnus uz pozitīva piemēra pamata (3.98) un komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīļumu un empātiju (4.17).

Izdarot secinājumus, var redzēt, ka vecāki visaugstāk ir novērtējuši apgalvojumus- esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta, audzinot savus bērnus, mēdzu tos uzslavēt, ieklausos, ko stāsta mans bērns, komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīļumu un empātiju un apgalvojumu, bieži sarunājos ar savu bērnu.

Autoritatīvajam audzināšanas stilam vecāks ir mīlošs, atvērts komunikācijā ar saviem bērniem, neizmanto soda metodes, piedāvā savu mīlestību un atbalstu, kā arī izmanto dialogu un pozitīvu komunikāciju (Fuentes, Garcia, 2015). Autoritatīvo audzināšanas stilu raksturo augsts kontroles līmenis un augsts vecāka atsaucības līmenis. Bērnam tiek noteiktas un izskaidrotas stingras robežas un uzvedības normas

un pieprasīta uzvedība, kas veicina bērna attīstību, morāla rakstura izveidi, kompetenci un pieaugšanu (Baumrind, 1966).

Autoritatīvajam (demokrātiskajam) stilam raksturīgi šādi parametri: augsta verbālās komunikācijas pakāpe starp vecākiem un bērniem, bērnu iesaistīšana ģimenes problēmu apspriešanā, bērna panākumi, kad vecāki vienmēr ir gatavi palīdzēt, vēlme mazināt subjektivitāti (Craig, 2000).

4. Iegūto pētījuma rezultātu analīze

Atbildot uz pētījuma jautājumu, kādi ir vecāku priekšstati par sevi kā vecāku un kādas audzināšanas metodes vecāki izmanto, audzinot savas atvases, vienprātīgas 100 % atbildes nav. Arī pētījumi parāda, cik ļoti vecāku uzskati par bērnu audzināšanu, audzināšanas stila izvēli ir atšķirīgi saistībā ar valsti, kultūru, ekonomiku, vecāku vecumu, sociāli- ekonomisko stāvokli, un dažādiem citiem faktoriem (Olivaria, Wahn, Kassotahic, Antonopoulou & Confalonieria, 2015).

Bet ir vairāki svarīgi aptaujas apgalvojumi uz kuriem vairums vecāki ir novērtējuši ar augstāko vērtējumu un daži apgalvojumi, kur liela daļa vecāku ir novērtējuši ar zemāko vērtējumu.

Aptaujā augsts rādītājs bija apgalvojumiem, ieklausos ko stāsta man bērns un bieži slavēju savu bērnu. Šie abi apgalvojumi ir ļoti svarīgi audzinot savus bērnus. Tas parāda, ka vecāki ieklausās savos bērnos, mācās uzzināt, ko patiesībā domā viņu bērns un izprot psiholoģiskos iemeslus, tādā veidā atšifrējot bērnu uzvedību. Vecāki, kas ieklausās savos bērnus, tos uzslavē, lai vēl vairāk iedrošinātu savus bērnus. Pētījumi liecina, ka tas pieder pie demokrātiskā audzināšanas stila, kuram raksturīga augsta verbālās komunikācijas pakāpe starp vecākiem un bērniem, bērna panākumi, kad vecāki vienmēr ir gatavi palīdzēt, kā arī uzslavēt to (Craig, 2000).

Ir vecāki, kas saviem bērniem stingri māca uzvedības robežas un uzskata sevi par stingru vecāku. Šādi priekšstati par bērnu audzināšanas pieeju varētu formēties pēc dzīvē piedzīvotās pieredzes, redzētajiem modeļiem. Šis audzināšanas modelis pieder pie autoritārā audzināšanas stila, kad vecāki nosaka stingras normas, kas netiek pārrunātas, bet tiek pieprasīta bērna pakļaušanās, un pakļaušanās tiek uztverta kā tikums (Baumrind, 1966).

Uz apgalvojumiem, esmu vecāks, kas samīļo vai noglāsta savu bērnu, šim apgalvojumam bija augsts vērtējums. Pirmsskolas vecuma posmā bērns joprojām vēlas saņemt pieskārienus līdzīgā veidā, kā tos saņem zīdāinis, piemēram, turot rokās vai to noglāstot. Vecāki, kas samīļo un noglāsta savus bērnus, bieži arī tos slavē. Ir veikts pētījums par bērnu audzināšanu, kad vecāki ir emocionāli iesaistīti savu bērnu izglītošanā, piedāvājot viņiem mīlestību un atbalstu, kā arī izmantojot dialogu un pozitīvu komunikāciju (Fuentes, Garcia, 2015). Pēc Baumrindas stila teorijas ilustrācijas (1967), *skat. 2. attēlu*, šie vecāki dod priekšroku autoritatīvajam audzināšanas stilam, kurā vecāks ir mīlošs un atvērts.

Apgalvojumā- komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīļumu un empātiju. Tas parāda, ka vecāks, kas komunikācijā izceļ ar savu bērnu mīļumu un empātiju, bieži slavē savus bērnus. Ir veikts pētījums, kurā iesaistīšanās - pieņemšanas dimensija tiek definēta kā pakāpe, kādā vecāki ir emocionāli iesaistīti savu bērnu izglītošanā, piedāvājot viņiem mīlestību un atbalstu, kā arī izmantojot dialogu un pozitīvu komunikāciju (Fuentes, Garcia, 2015). Pirmsskolas vecuma bērniem, kuru vecāki ir atbildīgi, spēj emocionāli paust savas jūtas un kuriem ir zemāks skumju un dusmu līmenis, ir lielākas emociju prasmes (Garner et al.,1994; Halberstadt, Crisp & Eaton,1999).

Apakšskalā “ mani kā vecāku uzslavas veidi” ļoti labi parādīja to, ka vecāki uzslavējot savus bērnus, to dara samīļojot vai noglāstot, kā arī uzslavē vārdiski, bet vismazāk vecāki uzslavē bērnus, dāvinot tiem dāvanas kā uzslavu par kādu labi izdarītu darbu. Ir veikts pētījums, kad vecāki saprot, kas viņu bērniem patiešām vajadzīgs, viņi vairs tik ļoti necenšas pelnīt naudu materiālām vērtībām, bet gan mēģina izbrīvēt laiku ģimenei pēc būtības (Casas, 2014).

Apakšskalā “ Metodes” labs rādītājs bija, ka vecāki maz izmanto soda sistēmu kā audzināšanas metodi. Tas pieder pie autoritatīvā stila. Šis stils ir mazāk saistīts ar iebiedēšanu, fizisku un verbālu agresīvu uzvedību (Casas, Del Rey 2014). Tā kā citi jaunākie pētījumi liecina, ka iecietīgs vecāku stils ir mazāk saistīts ar naidīgumu (Aymerich, Musitu, 2018) un iebiedēšanu (Martinez, Murgui 2019), un iegūst labākus rezultātus psiholoģiskajā pielāgošanā (Fuentes, Garcia, 2015), socializācijā (Serra, Zacaes 2018) un pašcieņā (Martinez, Murgui 2019). Pētījumos noskaidrots, ka fiziski agresīvi vecāki ir tie, kuriem ir zems izglītības, un ienākumu līmenis, kā arī tie, kuri biežāk ir bezdarbnieku statusā, salīdzinājumā ar tiem vecākiem, kuri nav agresīvi savās audzināšanas metodēs pret bērniem (Mercer, 2013).

Izdarot secinājumus, var teikt, ka vecāki priekšroku dod autoritatīvajam audzināšanas stilam. Autoritatīvajam audzināšanas stilam, vecāks ir mīlošs, atvērts komunikācijā ar saviem bērniem, neizmanto soda metodes. To ļoti labi parādīja apgalvojumi uz kuriem vairums no vecākiem atbildēja ar augstāko vērtējumu. Autoritatīvais audzināšanas stils tiek raksturots ar augstu kontroles līmeni un augstu vecāka atsaucības līmeni. Bērnam tiek noteiktas un izskaidrotas uzvedības normas un stingras robežas, kā arī tiek pieprasīta uzvedība, kas veicina bērna attīstību, morāla rakstura izveidi, pieaugšanu un kompetenci (Baumrind, 1966).

Arī saskaņā ar pētījumiem visefektīvākais stils var būt autoritatīva audzināšana, bet tai ir nepieciešama visvairāk vecāku laika un enerģijas. Varētu būt, ka vecākiem, kuri dzīvo stresa apstākļos, piemēram, nevar finansiāli apgādāt savus bērnus, tiem ir mazāka iespēja izturēties pret bērniem autoritatīvi, un viņi, visticamāk, izmantos mazāk efektīvu audzināšanas praksi. Vecāki, kuriem ir augstāks sociālekonomiskais statuss, tie biežāk izvēlas demokrātisku un uz bērnu vērstu audzināšanas stilu (autoritatīvo stilu) pretstatā autoritārajam audzināšanas stilam. Tas raksturīgs ģimenēm ar zemāku sociāli-ekonomisko stāvokli. Šai tendencei ir ļoti liela ietekme uz nākotni, jo tā veicina nabadzīgo ģimeņu sistēmisko nevienlīdzību (Tashjian, 2018).

Secinājumi

1. Aptaujā augsts rādītājs bija apgalvojumiem- ieklausos ko stāsta man bērns un bieži slavēju savu bērnu. Šie abi apgalvojumi ir ļoti svarīgi, audzinot savus bērnus. Tas parāda, ka vecāki ieklausās savos bērnos, mācās uzzināt, ko patiesībā domā viņu bērns un izprot psiholoģiskos iemeslus, tādā veidā atšifrējot bērnu uzvedību. Vecāki, kas ieklausās savos bērnus, tos uzslavē, lai vēl vairāk iedrošinātu savus bērnus. Pētījumi liecina, ka tas pieder pie demokrātiskā audzināšanas stila, kuram raksturīga augsta verbālās komunikācijas pakāpe starp vecākiem un bērniem, bērna panākumi, kad vecāki vienmēr ir gatavi palīdzēt, kā arī uzslavēt to. (Kreigs, 2000).
2. Saskaņā ar pētījumiem visefektīvākais stils var būt autoritatīva audzināšana, tomēr tam nepieciešams visvairāk vecāku enerģijas un laika.
3. Pētījumos autoritatīvs stils ir saistīts ar labāku psiholoģisko pielāgošanos un noturību, (Gómez-Ortiz, Del Rey 2015).Turklāt autoritatīvs stils ir mazāk saistīts ar iebiedēšanu, fizisku un verbālu agresīvu uzvedību, (Casas, Del Rey 2014).
4. Izdarot secinājumus, var teikt, ka vecāki priekšroku dod autoritatīvajam audzināšanas stilam. Autoritatīvajam audzināšanas stilā vecāks ir mīlošs, atvērts komunikācijā ar saviem bērniem, neizmanto soda metodes. To ļoti labi parādīja apgalvojumi, uz kuriem vairums no vecākiem atbildēja ar augstāko vērtējumu. Autoritatīvais audzināšanas stils tiek raksturots ar augstu vecāka kontroles un atsaucības līmeni. (Baumrind, 1966).
5. Izdarot secinājumus, var redzēt, ka vecāki visaugstāk ir novērtējuši apgalvojumus- esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta, audzinot savus bērnus, mēdzu tos uzslavēt, ieklausos ko stāsta mans bērns, komunikācijā ar savu bērnu izceļu mīļumu un empātiju un apgalvojumu, bieži sarunājos ar savu bērnu.
6. Visi pieci tēvi uz apgalvojumu “esmu vecāks, kas savu bērnu samīļo vai noglāsta to”, ielikuši ir maksimālo vērtējumu (5).
7. Veicot šo pētījumu par vecāku priekšstatiem, audzinot savas atvases, man bija ļoti interesanti uzzināt, kā paši vecāki sevi novērtē kā vecāku, jo bieži vien vecāki neredz sevi no malas, vai arī viņiem ir grūti sevi adekvāti novērtēt. Ikdienā strādājot bērnudārzā var ļoti labi salīdzināt dažas vecāku sniegtās atbildes, vai uz tām tiešām lielākā daļa ir atbildējuši godīgi. Piemēram, apgalvojums “samīļoju vai noglāstu savu bērnu.” Strādājot ar bērniem, redzu, ka ir daudz tādu bērnu, kam ģimenē trūkst mīļuma un bērni vēlas to mīļumu saņemt bērnudārzā no auklītēm un audzinātājām, piemēram, ierāpjosies klēpī vai vēlas, lai viņi tiek apskauti.

Priekšlikumi

1. Ieteiktu vecākiem būt vairāk pārliecinātiem par sevi, jo aptaujā vairākiem apgalvojumiem, vērtējums bija ielikts 3 (*diez vai*). Tas parāda, ka vecāki nav īsti pārliecināti par savu darbību, audzinot savus bērnus.
4. Svarīgi, lai ģimenē starp vecākiem un bērniem būtu ciešas saites, un tās veidojas caur kopā pavadītu laiku. Ir ļoti būtiski ar saviem bērniem pavadīt laiku spēlēs un sarunās, daudzoties un ieviešot savus rituālus. Uzsvars nav uz panākumiem, bet gan uz bērnam veltītu uzmanību.
5. Audzināšanā neizmantoj sodus – sodi grauj bērna pašapziņu un rada stresu! Vairāk vajadzētu runāt ar saviem bērniem. Veidot komunikāciju savā starpā.
6. Būtiskas ir ne tikai uzslavas, bet arī vecumam atbilstošas prasības.
7. Pašapziņai var palīdzēt, ja ģimenē valda taisnīgums – sapratne par to, ka dažādiem bērniem ir atšķirīgas vajadzības, un prasības pret viņiem ir dažādas. Atcerēties, ka ne visi bērni ir vienādi. Neprasīt no bērna to, kas nav viņa spēkos!

Izmantotā literatūra un informācijas avoti

1. Aymerich, M.; Musitu, G.; Palmero, F. (2018). Family socialisation styles and hostility in the adolescent population. *Sustainability* 10, 2962
2. Bandura, A. (1997). Self – efficacy, The Exercise of Control. W. H. Freeman and Company, New York
3. Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37 (4),pp. 887–907.
4. Baumrind, D. (1967). International journal of accounting, business and management., Article, November 2016. Retrieved from:
https://www.researchgate.net/publication/315756255_PARENT_TRAP_REVIEW_OF_MANAGEMENT_STYLES_IN_THE_CONTEXT_OF_PARENTS_AND_YOUTH_DEVELOPMENT. Skatīts 01.02.2022
5. Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behaviour. *Genetic Psychology Monographs*, 75, 43-88.
6. Baumrind, D. (1967). The 3 (and 4) Parenting styles model. Pieejams:
<https://www.positive-parenting-ally.com/3-parenting-styles.html>
Skatīts: 01/ 02.2022.
7. Baumrind, D., Black, A. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 2, 291-327.
8. Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11, pp. 56–95.
9. Bennett, D.S., Bendersky, M., Lewis, M. (2005). Antecedents of emotion knowledge: Predictors of individual differences in young children. *Cognition & Emotion*, 19, pp.375 – 396.
10. Bjornholt, M. (2011). How men became the local agents of change towards gender equality. *Journal of Gender Studies*, 3, 3-18.
11. Bū Hejslkovs – Elvēns (2017). Bez kļiedzieniem, kodieniem, sitieniem. SIA “Jelgavas tipogrāfija.” (34. lpp.).
12. Chia, R. C., Wuensch, K. L., Childers, J., Chuang, C., Cheng, B., Cesar-Romero, J., et al. (1994). A comparison of family values among Chinese, Mexican, and American college students. *J. Soc. Behav. Personal.* 9, 249–258.
13. Coleman, P.K., & Karraker, K.H. (1997). Self – efficacy and parenting quality: findings and future applications. *Developmental Review*, 18, 47–85.

14. Coln, K. L., Jordan, S. S., & Mercer, S. H. (2013). A unified model exploring parenting practices as mediators of marital conflict and children's adjustment. *Child Psychiatry & Human Development*, 44, 419-429.
15. Crisp, R.J. & Rhiannon, N.T. (2007). *Essential Social Psychology* (pp. 72–93). SAGE Publications.
16. Darling N and Steinberg L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin* 113(3): 487-496.
17. De Goede, I. H. A., Branje, S. J. T., & Meeus, W. H. J. (2009). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence*, 38, 75–88
18. De Haan, A., Prinzie, P., Sentse, M., & Jongerling, J. (2018). Latent difference score modeling: a flexible approach for studying informant discrepancies. *Psychological Assessment*, 30(3), 358–369
19. Deutsch, F. M. (2001). Equally shared parenting. *Current Directions in Psychological Science*, 10, 25-28..
20. Dewar,G.(2010). The authoritarian parenting style:Parenting Science Pieejams: <http://www.parentingscience.com/authoritarian-parenting-style.ht>, skatīts 11.02.2022
21. Fuentes, M.C.; García, F.; Gracia, E.; Alarcón, A. (2015). Parenting socialization styles and psychological adjustment. A study of Spanish adolescents. *Rev. Psicodidact*, 20, 117–138.
22. García, O.F.; Serra, E.; Zacarés, J.J.; Garcia, F. (2018). Parenting styles and short- and long-term socialization outcomes: A study among Spanish adolescents and older adults. *Psychosoc. Interv.*
23. García, F.; Gracia, E. (2010). What is the optimum parental socialisation style in Spain? A study of children and adolescents aged 10 to 14 years. *Infancia Aprendiz.* 33, 365–384.
24. Garcia F and Gracia E. (2009). Is always authoritative the optimum parenting style? Evidence from Spanish families. *Adolescence* 44(173): 101-131.
25. Geidžs, N.L., Berliners D.C. (1999). *Pedagoģiskā psiholoģija*. Riga: Zvaigzne ABC.
26. Greenberg, M.T., Snell, J.L. (1997). Brain Development and Emotional Development: The Role of Teaching in Organizing the Frontal Lobe. In Salovey, P.,& Sluyter, D. (Eds.), *Emotional Development and Emotional Intelligence : educational implications*, pp.93 -119. New York: BasicBooks.

27. Gómez-Ortiz O.; Del Rey R.; Casas J.A.; Ortega-Ruiz, R. (2014). Parenting styles and involvement in bullying. *Cult. Educ.*26, 132–158.
28. Grejs, Dž.(2001). *Bērnī ir no debesīm*. Rīga: Jumava, (18. – 19.lpp., 29.lpp).
29. Greenberg, M.T., Snell, J.L. (1997). Brain Development and Emotional Development: The Role of Teaching in Organizing the Frontal Lobe. In Salovey, P.,& Sluyter, D.(Eds.), *Emotional Development and Emotional Intelligence : educational implications*, pp.93 -119. New York: BasicBooks.
30. Haan, A. D., Prinzie, P. & Dekovic, M. (2009). Mothers' and fathers' personality and parenting: The mediating role of sense of competence. *Development Psychology*, 45(6), 1695-1707.
31. Hou, Y., Benner, A. D., Kim, S. Y., Chen, S., Spitz, S., Shi, Y., & Beretvas, T. (2019). Discordance in parents' and adolescents' reports of parenting: a meta-analysis and qualitative review. *American Psychologist*, 75, 329–348
32. Huffman, A. H., Olson, K., O'Gara Jr, T., & King, E. (2013). Gender role beliefs and fathers' work-family conflict. *Journal of Managerial Psychology*, 774 – 793
33. Johnston, C. & Mash, E. J. (1989). A measure of parenting satisfaction and efficacy. *Journal of Clinical Child Psychology*, 18(2), 167-175
34. Korelitz, K. E., & Garber, J. (2016). Congruence of parents' and children's perceptions of parenting: a meta-analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 45, 1973–1995
35. Г. Крайг (2000) "Психология развития" 7-е международное издание Серия <Мастера психологии>
36. Kuhn, J. C. & Carter, A. S. (2006). Maternal self-efficacy and associated parenting cognitions among mothers of children with autism. *American Journal of Orthopsychiatry*, 76(4),546-575.
37. Laghezza, L., Delvecchio, E., Pazzagli, C., and Mazzeschi, C. (2014). The family assessment measure III (FAM III) and parental stress in an Italian sample. *Boll. Psicol. Appl.* 4, 17–28.
38. Lamb, M. E., & Lewis, C. (2013). Father-child relationships. In N. J. Cabrera & C. S. Tamis-LeMonda (Eds.), *Handbook of father involvement: Multidisciplinary perspectives*. 2nd ed. (pp. 119–135). New York, NY and London: Routledge.
39. Liu, L., & Wang, M. (2015). Parenting stress and harsh discipline in China: The moderating roles of marital satisfaction and parent gender. *Child Abuse & Neglect*, 43, 73-82.

40. Lugo Steidel, A. G., and Contreras, J. M. (2003). A new familism scale for use with latino populations. *Hispanic J. Behav. Sci.* 25, 312–330. doi: 10.1177/0739986303256912
41. Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. In: H. Mussen, & E. M. Hetherington (eds.). *Handbook of Child Psychology: Vol. Socialization, Personality, and Social Development*. New York: Wiley, pp. 1–101.
42. Martínez, I.; Murgui, S.; García, O.F.; García, F. (2019). Parenting in the digital era: Protective and risk parenting styles for traditional bullying and cyberbullying victimization. *Comput. Hum. Behav.* 90, 84–92.
43. Mastrotheodoros, S., Graaff, J., Deković, M., Meeus, W. H. J., & Branje, S. J. T. (2018). Coming closer in adolescence: convergence in mother, father, and adolescent reports of parenting. *Journal of Research on Adolescence*, 29, 846–862.
44. Olivari, A. G., Wahn, E. H., Kassotaki, K. M., Antonopolou, K., Confalonieri, E. (2015). Adolescent Perceptions Of Parenting Styles in Sweden, Italy and Greece: An Exploratory Study. *Europe's Journal of Psychology*, 245 – 258.
45. Основы психологии семьи и семейного консультирования. / Под редакцией И.И. Посысоева. – М (2004) Владос – ПРЕСС.
46. Psychological Association (2010). *Ethical Principles of Psychologists and Code of Conduct*. Washington, DC: American Psychological Association
47. Schutte, S.N., Malouff, M.J., Bobik, Coston, Greeson, Jedlicka, Rhodes & Wendorf (2001). Emotional intelligence and interpersonal relations. *The Journal of Psychology*, 141 (4), pp.523-536.
48. Sharma D. (2003). *Childhood, family, and Sociological Changes in India*. Oxford University Press, New Delhi, p. 21.
49. Skola2030 (2019). Par projektu. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/lv/par-projektu>, (skatīts 04.02.2022)
50. Skola2030 (2019). Vecākiem. Kā vecāki var atbalstīt bērnu un viņu mācīšanos. Pieejams: <https://www.skola2030.lv/vecakiem-un-skoleniem/pirmsskola/vecakiem>, (skatīts 26.01.2022)
51. Steinberg N.D. (1993). Parental styles as Context: An integrative Model. *Psychological Bulletin*.
52. Smith, J. P. & Beaujot, R. (1993). Mens Orientation Toward Marriage and Family Roles. *Journal of Comparative Family Studies*, 471-488

53. Spera, Christopher (1 June 2005). "A Review of the Relationship Among Parenting Practices, Parenting Styles, and Adolescent School Achievement". *Educational Psychology Review*. 17 (2):125–146.
Pieejams: CiteSeerX 10.1.1.596.237. doi:10.1007/s10648-005-3950-1. S2CID 11050947. skatīts: (02.02.2022).
54. Steinberg, L.; Lamborn, S.D.; Darling, N.; Mounts, N.S.; Dornbusch, S.M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Dev.* 65, 754–770.
55. Strauss, M.A. & Stewart, J.H. (1999). Physical Punishment of Children. *Social Work Speaks*, 251-256.
56. Svetina, M., Zebret, E., and Bajec, B. (2011). Perception of family functioning: parental vs. non-parental perspective. *Suvr. Psihol.* 14, 5–15.
57. Tashjian, S. (2018). Parenting Styles and Child Behavior. Pieejams: <https://www.psychologyinaction.org/psychology-in-action-1/2018/4/23/k17ziyfqt1vy9tlytr9l9k48epdnur>.
Retrieved from: http://psychlib.ru/mgppu/bod_sto/bod_sto.htm#hid9,
(skatīts, 29.01.2022)
58. Tremblay, S. & Pierce, T. (2011). Perceptions of fatherhood: longitudinal reciprocal associations within the couple. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 43(2), 99-110.
59. White, J.; Schnurr, M.P. (2012). Developmental psychology. In *Internationalizing the Psychology Curriculum in the United States*; Leong, F.T.L., Pickren, W.E., Leach, M.M., Anthony, M., Eds.; Springer: New York, NY, USA; pp. 51–73. ISBN 978-1-4614-0072-1.
60. Youniss, J., & Smollar, J. (1985). *Adolescent relations with mothers, fathers and friends*. Chicago: University of Chicago

GALVOJUMS

Es, Kristīne Kortenko apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā.

Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors:

Kristīne Kortenko

(paraksts)

Datums: 14.04.2022

Izziņa par aizstāvēšanu

Kvalifikācijas darbs „**Vecāku priekšstati par bērnu audzināšanu pirmsskolas bērnu izglītības iestādēs dažāda vecuma bērnu grupās**” izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: **Kristīne Kortenko**

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: **Dr. Psych, Guna Svence**

(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

Parakstīts 2022. gada 16. aprīlī,

Guna Svence

2022. gada pavasara semestris

ŠIS DARBS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU.